

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО
РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ ТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**МАТЕРІАЛИ
ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МАГІСТРАНТІВ І СТУДЕНТІВ
ЗА ПІДСУМКАМИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 2021 РОКУ**

КАФЕДРА «СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК»

Мелітополь 2021

ІХ Всеукраїнська науково-технічна конференція магістрантів і студентів ТДАТУ. Кафедра «Суспільно-гуманітарних наук»: матеріали ІХ Всеукр. наук.-техн. конф., 10-25 листопада 2021 р. Мелітополь: ТДАТУ, 2021. 59 с.

У збірнику представлено виклад тез доповідей і повідомлень поданих на ІХ Всеукраїнську науково-технічну конференцію магістрантів і студентів Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного.

Тези доповідей та повідомлень подані в авторському варіанті. Відповідальність за представлений матеріал несуть автори та їх наукові керівники.

Відповідальні за випуск: завідувач кафедри СГН Михайлов В.В.

© Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, 2021

ЗМІСТ

Антропов А.Ю., Істомін В.О. ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	5
Богачова В. ГУМОР ТА САТИРА В УСМІШКАХ ОСТАПА ВИШНІ І СЬОГОДЕННІ.....	6
Венедиктов Є.М. ФІЛОСОФСЬКЕ ПОНЯТТЯ ІСТИНИ.....	8
Вокіна В. Ю. ГРОМАДСЬКА ТА ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ МОЛОДІ.....	10
Гасан В.Д. УКРАЇНСЬКА МОВА. ЗАСОБИ МИЛОЗВУЧНОСТІ.....	13
Горлова К.О. ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ У КОМУНІКАТИВНІЙ ПОВЕДІНЦІ.....	14
Євтушенко Д. Є. КРИМСЬКИЙ ПОХІД ВІЙСЬК УНР (КВІТЕНЬ 1918 РОКУ).....	15
Жора Л.С. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ВИРШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ПИТАННЯ В ПЕРІОД ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.....	17
Кірчева В.М. СЛУЖБОВЕ ЛИСТУВАННЯ. МОВНИЙ АСПЕКТ.....	19
Копилов Д.Д. ВПЛИВ ОСВІТНЬОГО І СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ПЛАНУВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКАМИ ПРОФЕСІЙНОГО МАЙБУТНЬОГО.....	21
Кот А.А. ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОСТІ УКРАЇНИ В ТВОРЧОСТІ М.П. ДРАГОМАНОВА.....	23
Клименко Г.Л. ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА РИЗИКИ СУЧАСНОСТІ.....	25
Кузьміна Г.С. АСЕРТИВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ВАЖЛИВА ВЛАСТИВІСТЬ ДЛЯ ВИРШЕННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ У ПІДЛІТКІВ.....	28
Маджар А.Ю. ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ У САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ.....	29
Маджар А.Ю. ПРОБЛЕМА ЦІЛІСНОСТІ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ.....	31
Міліч Д.В. ПРОБЛЕМА МОВНОЇ ОСВІЧЕНОСТІ СЬОГОДЕННЯ.....	33
Мальчев Б.Р. ТУЛЛІЙ ЦИЦЕРОН ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИК ОРАТОРСЬКОГО МИСТЕЦТВА.....	34
Покуса О.Р. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ КРІЗЬ ПРИЗМУ СОЦІОЛОГІЇ... Поліщук К.В.	36
ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ СОЛІДАРНОСТІ Й ЗГУРТОВАНOSTI БАГАТОКУЛЬТУРНИХ ГРОМАД В КОНТЕКСТІ ПАНДЕМІЇ COVID-19.....	38
Репляничук В.В. КОНФЛІКТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	40

Резниченко А. А. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК ОДИН З ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ: ПОТЕНЦІЙНІСТЬ І ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ.....	41
Роговський М.С. ПОКОЛІННЯ БОБО ЯК НОВИЙ СОЦІАЛЬНИЙ КЛАС СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.	44
Руссу Д.П. ХАРИЗМА ОРАТОРА – ЛІДЕРА СУСПІЛЬСТВА.....	46
Савельєва Н.В. СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ.....	47
Старостюк В.Є. СУЧАСНА МОВА ТЕЛЕКАНАЛУ.....	49
Тебенко І.І. НЕОЧЕВИДНІ ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОГО ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ.....	51
Хмарук А. ОНТОЛОГІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ГРИ У ХРОНОТОПІ СВЯТА.....	53
Чайка К.В. УКРАЇНСЬКЕ МОЛОДІЖНЕ МОВЛЕННЯ.....	56
Шипиленко Є. А. РОЛЬ РИТОРИКИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	59

СЕКЦІЯ 7. СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Антропов А.Ю., antropov.andriy@mctsau.org;

Істомін В.О., istomin.valeriy@mctsau.org

*Відокремлений структурний підрозділ «Мелітопольський фаховий коледж
Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного»*

На початку ХХІ століття світ вступив в епоху діджиталізації, одним із напрямів якої став процес цифрової трансформації освіти, що передбачає використання можливостей застосування мультимедійної та інтерактивної техніки, методів та засобів інформатики для організації, проведення дистанційного навчального процесу, активізації процесів розвитку мислення, розвитку творчого потенціалу учнів та підвищення ефективності та якості навчально-виховного процесу. Пандемія COVID-19 значно прискорила впровадження нових технологій в освіті та змусила повністю змінити учбовий процес, який перейшов в онлайн формат навчання. Дистанційне навчання – це динамічна форма навчання, що відрізняється від звичних форм очного та заочного навчання. Вона використовує інші засоби, методи, організаційні форми навчання, іншу форму взаємодії викладача з студентами та студентів між собою. Дистанційне навчання має той же компонентний склад, що і будь-яка інша форма навчання: цілі, зумовлені соціальним замовленням, зміст, що визначається конкретним навчальним закладом, методи, організаційні форми та засоби навчання [1]. Основу дистанційного навчання складає цілеспрямована та контрольована самостійна робота студента [2]. При дистанційному навчанні взаємодія між учнями та викладачем здійснюється через спеціальні платформи для навчання (Google class в коледжі ТДАТУ).

Сьогодні дистанційна форма навчання стала основною та безальтернативною платформою взаємодії всіх учасників навчального процесу. Кожен викладач та студент отримав можливість вже два роки випробувати на собі специфіку дистанційної освіти, оцінити її переваги та недоліки. При чому перехід у віртуальну форму теоретичних дисциплін можна вважати успішним. Набагато складніша ситуація з технічними дисциплінами та практикою.

Плюсами онлайн-освіти можна вважати:

для викладачів: - підвищення інтересу до дистанційної освіти; гнучкий графік; збільшення методичної активності зі створення онлайн-курсів та електронних навчальних матеріалів; усвідомлення необхідності підвищення кваліфікації у сфері ІКТ; для студентів: гнучкий графік, мобільність, економія часу; можливість навчатись у своєму темпі [3].

Однак поряд із позитивними існують і негативні моменти застосування дистанційного навчання. Студенти, як правило, не готові до самоорганізації, а тому в процесі самостійного навчання виникають труднощі з мотивацією навчання та усвідомленням відповідальності за розвиток. Цей факт особливо характерний для студентів коледжу, що тільки-но закінчили школу. Величезну складність представляє проблема розподілу власного часу. Основними недоліками он-лайн освіти для студентів є: необхідність сильної мотивації; важкість проведення практичних занять з технічних дисциплін, тому виникає нестача практичних вмінь та навиків; дистанційна освіта не підходить для розвитку комунікабельності; проблеми ідентифікації студентів (важко простежити хто саме виконував завдання).

У викладачів в процесі роботи з дистанційним навчанням теж може виникнути ряд труднощів. Найголовніша – це освоєння нових комп'ютерних технологій.

Для удосконалення проведення уроків з дисципліни «Креслення» в коледжі можна запропонувати наступні заходи: розробка авторських відео-лекцій та презентації; розподіл

групи на малі групи; спільне вирішення задач; спільне обговорення складних моментів при кресленні; використання другої камери з телефону для креслення он-лайн; використання спеціалізованих програм для креслення; залучення до обговорення та спілкування з кожним студентом в продовж пари (поширення екранів студентів, для обговорення результатів креслення та помилок); використання платформ Coursera, Prometheus, EdX для проходження додаткових курсів.

Таким чином, дистанційна освіта це нова реальність сьогодення, яка має свої позитивні та негативні риси. Впровадження онлайн викладання технічних дисциплін має свої особливості та складності, які необхідно вирішити як на державному рівні, так і на рівні учбового закладу

Список використаних джерел

1. Матвієнко Н. Основні проблеми онлайн освіти студентів технічних спеціальностей коледжу //Збірник наукових праць ЛОГОС. – 2021.С.199-200

2. Obeidat Ala (2020) The Effectiveness of Adopting e-Learning during COVID-19 at Hashemite University. (IJACSA) International Journal of Advanced Computer Science and Applications, Vol. 11, No. 12. 96-104. Retrieved from https://thesai.org/Downloads/Volume11No12/Paper_12-The_Effectiveness_of_Adopting_e_Learning.pdf

3. Asgari S. & Trajkovic J.& Rahmani M. (2021) An observational study of engineering online education during the COVID-19 pandemic. PLoS ONE 16(4): e0250041. Retrieved from <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0250041>

Науковий керівник: *Матвієнко Н.П. Викладач загально-технічних дисциплін Відокремлений структурний підрозділ «Мелітопольський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного»*

ГУМОР ТА САТИРА В УСМІШКАХ ОСТАПА ВИШНІ І СЬОГОДЕННІ.

Богачова В., nata.velcheva1974@gmail.com

Відокремлений структурний підрозділ «Ногайський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного»

Багатющий творчий досвід світової сатири й гумористики переконливо засвідчує, що живучими, вічними стають лише ті твори, творці яких, окрім літературного таланту, уміють бачити, уміють помічати те, чого не бачать і не помічають інші. Остап Вишня володів цим даром - він дивився глибоко, далеко. У своїх дотепних і завжди розумних фейлетонах літератор-гуморист підніс важливі питання сучасного йому громадського і політичного життя.

Гумор- це щит душі людини від розпачу і меч до всього ворожого. Не навчившись правильно сприймати й розуміти гумор, не станеш справжньою людиною — життєрадісною і самокритичною. Почуття гумору — одна з провідних рис характеру українців.

В одному з листів до Віктора Гюго Оноре де Бальзак зауважив, що сміхом виправляють вдачу. А М. Гоголь твердив: людського сміху боїться кожний, навіть той, хто вже нічого не боїться. Сміх, на його думку, потрібен для життя не менше, ніж дощ квітам, повітря — людині.

Остап Вишня майстерно володів усіма засобами комічного. Універсальним принципом своєї творчості вважав гумористичне або ж сатиричне змалювання контрастів. «Спостерігайте контрасти, і буде сміх»,— говорив він.

Творче кредо письменника-гумориста – писати щось «веселеє». Проте у своєму щоденникові «Думи мої, думи мої» Остап Вишня занотує: «Все життя гумористом!

Господи! Збожеволіти можна від суму!» Чи не парадоксальні ці твердження? Ні, бо автор вишнівських усмішок підмітив природу сміху, що часто виростає з контрасту, зокрема веселого і сумного.

Проте сміятися треба вміти так, щоб не образити, не поранити людську душу, навіть коли говориш про найнепривабливіші речі. Остап Вишня вмів. Його сміх над вадами окремої людини був делікатний, а іронія й сатира явищ – ущипливі.

Сміх – виховна сила («Так от: що треба, щоб посміятися не з ворога, а з друга? Треба любити людину більше, ніж самого себе. Тоді тільки ти маєш право сміятися. І тоді людина разом з тобою буде сміятися... Із себе..») Чи не актуальні у наш такий непростий час сьогодення ці слова? Мабуть так, бо тільки український народ із його почуттям гумору, нестабільною ситуацією у країні, пандемією, яка охопила весь світ може зберігати здоровий глузд та ще й сміятися.

Вивчивши творчість О.Вишні, розуміємо наскільки треба бути тонким майстром слова, щоб поєднати в одному творі різні засоби комічного. Наприклад, у гуморесці «Моя автобіографія» він поєднав художній і діловий стилі, використав фразеологізми у прямому значенні: «Пориви чергувались. То вглиб тебе потягне — тоді ото ямки колупаєш, то погирить тебе в височінь, на простір, вгору кудись...»

Якщо провести паралелі з дистанційним навчанням нинішніх студентів, то спливають слова із тої- таки усмішки : «Школа була не проста, а «Міністерства народного просвещения» «Книга, що найсильніше на мене враження справила в моїм житті,— це «Катехізіс» Філарета. ...Ще якби так— прочитав та й кинув, воно б і нічого, а то — напам'ять!» Автор застосував засіб іронії, прихованої насмішки, коли про якесь явище чи особу говориться в позитивному чи навіть захопленому тоні, а на увазі мається зовсім протилежне. Чи не так відбувається нині? «Бідолаха- викладач» перед монітором свого комп'ютера під час дистанційного навчання в очікуванні «горе-студентів»...

Остап Вишня у своїй усмішці майстерно використовував парадокси — сполучення несумісних понять, що виключають чи протирічають одне одному; вживав жартівливі народні прислів'я, приказки, порівняння: «Куди дірка дівається, як бублик їдять», «як мокра миша», «душа аж у п'ятах». У гуморесці «Моя автобіографія» зображено комічні ситуації, події, чітко підмічені деталі: «Писатиме,— сказав якомсь батько, коли я, сидячи на підлозі, розводив рукою калюжу. Справдилося, як бачите, батькове пророкування».

У гуморесках-жартах засуджується самовпевненість людей, невігластво. "Усмішки" Остапа Вишні показують широку картину життя на Україні в минулі часи і є актуальними в наш час. Адже всім відомо, що сміх і жарти подовжують наше життя й не дають упасти в депресивний стан. Тому актуальність гумористичних оповідей сьогодні є очевидним фактом, як і творчість Остапа Вишні.

Автор зображує цілу галерею добродушних, довірливих, щирих постатей селян, розкриває ряд болючих проблем...Усі ці важливі питання Остап Вишня майстерно висвітлює, використовуючи гумор і сатиру, що йде від самого життя, бо для характеру українця властиве тонке відчуття навколишнього світу, де поєднується і серйозне, і смішне. А сміх цей доброзичливий, жартівливий, м'який, бо йде від чистого серця.

Органічне поєднання м'якого ліризму з дотепним гумором характерне для «Мисливських усмішок». У них підкреслюється чарівність природи, кращі якості людей, що розкриваються серед зелених лісів. Усі ці «усмішки» можуть збагатити знанням про матінку-природу, розкрити в звичайному кленовому листкові цілий світ з його радощами і трагізмом, виховати повагу до всього живого на землі, навчити щиро й незрадливо любити свій рідний край з його людьми, добрими душею і чистими помислами. Саме у творах цього циклу найповніше виявилася чиста, щедра і весела душа нашого сміхотворця. Це мисливець тієї рідкісної вдачі, який виходить на полювання не з наміром убити, а з метою якомога надійніше уникнути знищення природи. І ми бачимо, що для героя головне – не вбити дичину, а побути серед природи, помилуватися рідним краєм. Розповіді сповнені дотепних

жартів, анекдотів. Остап Вишня був завзятим мисливцем і рибалкою, але на полювання збирався з дивним девізом: хай живуть зайці!

І знову проводимо паралелі з сучасним світом! Планета потерпає від екологічних катаклізмів і знищення природи самими людьми, тож збережемо те, що залишилось! Беручи участь у акціях із очищення морського узбережжя, прибережної зони річок, озеленення рідного приморського краю, тощо, будемо пам'ятати гасло гумориста і дотепні жарти в новій інтерпретації, які просто стали невід'ємною частиною нашого життя.

У «Мисливських усмішках» Остап Вишня досягнув високого рівня побудови своїх творів. Він надзвичайно винахідливий у розгортанні експозиції та сюжету, у використанні народнопоетичної творчості, у завершенні кожної композиційної частини.

Одним з найулюбленіших прийомів Остапа Вишні є прийом гротеску. В його усмішках знаходимо перебільшення зображуваного явища, різкі контрасти між реальним, вигаданим чи розказаним оповідачем-мисливцем, поєднання дійсного і фантастичного. Та ніде гуморист не збивається на карикатурне спотворення образу чи характеру. Його гротеск носить ліричний, добродушний, інтимний характер. Майстерно застосовані в «усмішках» іронічні розповіді та описи: «Завжди додержуйтеся стародавньої охотницької традиції: говори завжди правду, і тільки правду!» «Мисливські усмішки» — це своєрідне поєднання народного анекдоту і пейзажної лірики в прозі. Звідси і їхня надзвичайна привабливість, яка забезпечила стійкий інтерес читача.

Отже, Остап Вишня — видатний український гуморист, творам його властиве глибоке проникнення в духовний світ людини, що розуміє красу, сприймає її і сама стає творцем. А гумор тільки підкреслює оптимістичні настрої, допомагає сприймати серйозне у житті з доброзичливою усмішкою. «А ми, — казав О.Вишня, — сміємося і будемо сміятися разом із своїм дотепним, талановитим народом.»

Тонкий гумор, любов до природи, до людей наскрізно проймають твори Остапа Вишні. Його сміх не ображає, а виліковує, виховує людину. Ніжність, душевність і поетичність залишив нам гуморист у спадщину. Він- майстер гумору, чародій сміху, який за особливостями природи свого рідкісного обдаровання тонко відчував комічне і вмів одягнути це комічне в поетичну форму, не загубивши жодного його складника. Всенародне визнання і тривала популярність творчості цього письменника зумовлюється його рідкісним талантом, глибоким, тонким знанням народного життя, і, головне, знанням природи і законів гумору.

Список використаних джерел

1. Остап Вишня: Нарис про творчість. - К.: Вищ. школа, 1989. - 184 с.
2. Остап Вишня. Усмішки. - К.: Дніпро, 2001. - 350 с.
3. Пересуньмо Т. Лексичні засоби гумору у творах Остапа Вишні// Укр. мова та літ. - 2005. - №15, квітень. - С. 26 - 27.
4. Пришва Б.І. Засоби гумору у творах Остапа Вишні/ Лінгвостилістичний аналіз. - К.: Вищ. школа, 1977. - 118 с.

Науковий керівник: *Вельчева Н.М., викладач української мови та літератури, Відокремлений структурний підрозділ «Ногайський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного»*

ФІЛОСОФСЬКЕ ПОНЯТТЯ ІСТИНИ

Венедиктов Є.М., egorwenedictow09@gmail.com

Таврійській державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Кінцевою метою пізнання є досягнення істини. У першому наближенні істину можна визначити як підтвержене практикою правильне відображення суб'єктом об'єктивної

дійсності. Точніше визначення залежить від різних аспектів розуміння істини, в тому числі логічних: по-перше, вона є процесом пізнання від явища до дедалі глибшої сутності; по-друге, істинність суджень визначається наявністю їхнього зв'язку зі всією системою знань, чуттєвими даними і практикою; по-третє, істинність — є властивістю системи суджень відображати реальні об'єкти; по-четверте, істинність — це властивість ідеального об'єкта, точним описом якого є теорія, бути адекватною моделлю реального об'єкта; по-п'яте, поняття як термін судження не може бути ані істинним, ані хибним; по-шосте визначається лише істинність поняття як ідеального об'єкта.

Протилежним до істини поняттям є хибна думка. Вона є змістом свідомості, який не відповідає реальності, але сприймається за істинне, і його часом треба спростовувати.

Основна проблема теорії істини — як можна встановити відповідність одержаних знань реальним об'єктам, які постійно розвиваються? Для розв'язання цієї проблеми необхідно розглянути основні характеристики істини: об'єктивність, абсолютність, відносність, конкретність і перевірка практикою. Кожна істина, оскільки вона досягається суб'єктом, є суб'єктивною за формою і об'єктивною за своїм змістом. Абсолютизація моменту суб'єктивного в наших знаннях веде до суб'єктивізму, агностицизму. На противагу цим хибним поглядам наукова філософія виробила поняття об'єктивної істини.

Об'єктивна істина — це такий зміст знань, який не залежить ні від окремої людини, ні від людства в цілому. Об'єктивність істини ніяк не означає її незалежності від інтересів і потреб людини. Навпаки, істина завжди була і залишиться однією з найважливіших гуманістичних цінностей людини.

Визнання об'єктивної істини з необхідністю обумовлює визнання в тій чи іншій формі абсолютної істини. Абсолютна істина означає повне, вичерпне знання про щось. Можна погодитися, що таке знання можливе. Але оскільки розвивається не тільки пізнання, а і його об'єкт — навколишній світ, то людство може лише наближатися до нього. До абсолютних істин можна зарахувати вірогідно встановлені факти, дати подій, народження й смерті тощо, але такі істини не становлять пізнавальної цінності, їх просто називають вічними істинами.

Суб'єктивність істини. Неможливо відділити об'єктивний зміст знання від неминуче суб'єктивного способу його існування. Будь-яке знання є завжди антропоморфним: тобто за формою отримання і фіксації воно ґрунтується на «людино-подібних» уявленнях, формах мислення, методах і засобах пізнання. Крім того, на результати пізнання мають вплив той чи інший емоційний стан суб'єкта пізнання, індивідуальні особливості його екстерорецепторів, моральні установки. Ступінь антропоморфності знання у різні періоди розвитку науки був різним, але завжди замовником того чи іншого знання і виконавцем цього замовлення була і буде людина. Тому позбутися суб'єктивної характеристики знання, поки існує його замовник і виконавець, неможливо.

Абсолютна істина — в широкому розумінні — це всеосяжна істина про реальність у цілому або реальність окремих її фрагментів. Важливо визнати, що абсолютна істина існує і що вона принципово пізнавана. Абсолютна істина складається із суми відносних істин.

Відносна істина — це обмежено правильне знання про щось. Наприклад, тіла складаються з атомів, вода кипить при температурі 100° тощо. У кожній відносній істині є зерно, елемент абсолютної. Абсолютизація моменту абсолютного в наших знаннях веде до догматизму, омертвіння знань, а абсолютизація відносного — до релятивізму (лат. *relativus* — відносний), тобто до агностицизму, фактичної відмови від пізнання.

Конкретність істини — це така її ознака, коли істинність того чи іншого твердження залежить від умов, місця та часу, а також тільки у визначеній теоретичній системі, системі відліку тощо. Абстрактна постановка питання про істинність того чи іншого твердження призводить до невизначеного рішення. Так, на запитання взагалі: «Корисний чи шкідливий дощ? — отримаємо відповідь: «І корисний, і шкідливий». Отже, абстрактної істини немає, істина завжди конкретна.

Яким же чином ми можемо переконатися, правильні наші знання чи помилкові? В кінцевому підсумку це досягається за допомогою практики. Практика різноманітна — від

повсякденного життєвого досвіду до складних наукових експериментів. Вона є джерелом та основою пізнання, його рушійною силою, найважливішим об'єктивним критерієм істини. Якщо предмет під час його використання виявляє себе так, як передбачалося, то це означає, що наші уявлення про нього правильні. Практика історично розвивається. Тому практика виступає і як абсолютний, і як відносний критерій істини. Істина завжди була й залишається однією з найвищих гуманістичних цінностей людини. Будь-яка спроба відділити істину від суб'єктивного, гуманістичного контексту неминує обертається трагедіями, катастрофами, знищенням самої істини. Саме тому, крім вказаного критерію практики, є багато інших критеріїв істини: логічний, прагматичний, естетичний, утилітарний, інтуїтивний тощо.

Дуже специфічно вирішується питання про істинність прогнозів. Існує, сформульований О. М. Гендіним «ефект Едіпа» (саморуйнування і самореалізації прогнозів). Сутність цього ефекту в соціальній детермінації істинності прогнозу, тобто певна корекція терміну його реалізації або повного його анулювання залежить від негативної або позитивної реакції людини (суспільства) на можливі соціальні, економічні, екологічні, політичні, моральні та інші наслідки події, що прогнозується.

Список використаних джерел

1. Гендин А.М., Формирование духовной культуры студентов: (социологический анализ)., Красноярск: Книга, 2014, 249 с.

2. Мельник Ю.В., Богданова Н.В. Особливості комунікативних зв'язків у сучасній вищій школі // Розвиток професійних компетентностей державних службовців: комунікативний аспект: матеріали щорічної науково-практичної конференції за міжнародною участю (Київ, 3-4 листоп. 2016 р.) / за заг. ред. В.С. Куйбіди, М.М. Белінської, В.М. Сороко, Л.А. Гаєвської. – Київ : НАДУ, 2019. – 460 с.

Науковий керівник: *Ісакова О.І., к.ф.н., доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного*

ГРОМАДСЬКА ТА ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ МОЛОДІ

Вокіна В. Ю. Leraanestdoc@gmail.com

Уманський національний університет садівництва

Категорія молоді в Україні визначається межами 15-35 років і налічує близько 15 мільйонів людей. Багато хто каже, що від неї залежить майбутнє країни, але не треба забувати, що і сучасність також. Проблеми молоді сьогодні досить актуальні для нашого суспільства, що в першу чергу обумовлено тим, що її політична активність зараз – як індикатор процесів, що відбуваються в суспільстві. Молодь надає динаміку розвитку країни. Хоча є й прямо протилежна думка. Однак на політичному рівні молодих людей розглядають не більше ніж електоральний ресурс. Дана ситуація багато в чому обумовлена тим, що сама молодь проявляє недостатню активність в артикуляції і вирішенні проблем.

На жаль, в Україні молодь ще не є достатньо активною. За даними дослідження «Молодь України 2015», лише 2% молодих людей є членами громадських організацій, 62% української молоді не брали участі в діяльності жодної організації громадянського суспільства впродовж 12 місяців. Молодь України здебільшого не цікавиться політикою – про це свідчить Всеукраїнське опитування «Молодь України 2017», здійснене Центром «Нова Європа» та Фондом ім. Фрідріха Еберта, що стало однією з найвсеохопніших спроб зрозуміти та оцінити настрої української молоді не лише за останні роки, але й, можливо, за весь час незалежності України. Зокрема, 65% молодих людей не цікавляться взагалі або скоріше не цікавляться політикою. Із віком ця тенденція зменшується: серед респондентів вікової групи 14-17 років 55% узагалі не цікавиться політикою, тоді як серед вікової групи 25-29 років таких лише 36% [1, с. 63].

Пасивність у громадському житті переходить у політичний абсентеїзм, про що свідчить соціальне опитування від Центру аналізу та соціологічних досліджень Міжнародного республіканського інституту: менше третини молоді точно збиралось голосувати на президентських виборах 2019 року та лише 20% вірить у світле майбутнє в Україні. Наша молодь мало голосує на виборах, тим самим не створюючи електоральну масу, на думку якої треба зважати політикам у своїх діях, на відміну від старших людей.

Політична участь молодих людей у владі може починатись з їх власних регіонів, де вони на початках можуть займатись волонтерською, або громадською діяльністю. Для цього необхідно, щоб молоді люди бачили перспективу їх регіонів, бажали їх розвитку та самі ставали його частиною. Децентралізація влади має позитивний вплив на розвиток демократичних процесів, адже через передачу відповідальності на місця, місцеві чиновники, депутати і просто мешканці населених пунктів стають творцями розвитку свого регіону. Від місцевого самоврядування починає залежати успіх, або не успіх міста. Це шанс для молоді з регіонів побачити всю можливість змін тут і зараз і своїми зусиллями взяти відповідальність за життя свого краю.

Для того, щоб рівень громадської відповідальності у молодих людей покращувався, необхідна якісна робота з ними. Рівень обізнаності молоді про осередки по роботі з молоддю (молодіжні центри, молодіжні клуби, гуртки) дуже низький. Тільки 3% відвідують такі заклади, ще 15% знають про такі заклади, але не відвідують їх, а 18% — лише чули про їх існування. Разом з тим, 26% відносять до числа пріоритетних напрямів державної молодіжної політики саме розвиток мережі молодіжних центрів та підліткових клубів (дослідження «Молодь 2015») [2, с. 63].

Наразі в Україні молодіжна політика тільки починає розвиватися. На думку молоді, більшість старших чиновників, на жаль, не бажать прислухатися до їх думки, зважаючи лише на свій життєвий досвід і не розуміючи потреб молодшого покоління. І, хоча молодь часто висловлює свої думки з того чи іншого приводу, до дій ці пропозиції доходять лише у рідкісних випадках. Зокрема, багато молодіжних центрів в Україні не мають державного фінансування, хоча згідно із ЗУ «Про загальні засади молодіжної політики в Україні» чітко прописано, що у містах на балансі місцевих рад мають формуватися майданчики для розвитку молоді.

Гарним досвідом надання молоді змоги відчути свою відповідальність та вплив на громаду є створення молодіжних рад. Основними завданнями цього інституту є залучення активної молоді до спільної роботи на користь громади. У школах, ліцеях та університетах багато таких людей, але їх відокремленість знижує їх продуктивність. Молодіжна рада дає можливість впливати на бюджет участі міста, вигравати гроші на реалізацію проєктів, що в подальшому дасть досвід та розуміння потреб міста на рівні влади. Молодіжна рада зараз — це лотерея співпраці з місцевою владою, адже часто в органів місцевого самоврядування виникає бажання контролювати такі дорадчі органи, оскільки саме від них залежить фінансування молодіжної ради.

«Залученість молоді у громадсько-політичне життя, на жаль, залишає бажати кращого, — вважає Марія Шейко, громадська діячка, заступниця голови ЗМГО «Півострів змін», кураторка молодіжної платформи «Вулик», Агент волонтерства, — Як у великих, так і в малих містах молоді люди не вірять у те, що можуть бути каталізаторами змін» [3, с. 353].

Нинішнє молоде покоління є поколінням волонтерів: три чверті молоді до закінчення коледжу, університету займалися тим чи іншим видом діяльності на добровільних засадах. Волонтерська робота дозволяє безпосередньо бачити результати своєї праці і при цьому стикатися з проблемами на місцевому рівні. Багато молодих людей не бачать у політичній участі результатів в сенсі їх безпосереднього впливу на життя, що, в свою чергу, змушує їх робити висновок, ніби політика не є інструментом позитивних змін. Крім того, багато молодих людей не голосують і або не беруть участь в політичному процесі, відчуваючи свою невідповідність і слабку поінформованість як про процес, так і про кандидатів і їхні політичні платформи. Навіть сама процедура голосування відштовхує багатьох молодих

людей. Хоча сьогодні набагато легше, ніж раніше, отримати інформацію про кандидатів і які піднімаються ними проблеми, багато хто до цих пір сумнівається у своїх знаннях і у своїй здатності прийняти відповідальне рішення під час голосування. Проте є молодь, яка розуміє, що активна політична участь здатна змінити їхнє життя. Варто звернути увагу й на те, що мало хто з кандидатів безпосередньо звертається до молодіжної аудиторії. Результати досліджень свідчать, що серед всіх вікових груп виборців на виборах всіх рівнів молодь, особливо у віці від 18 до 25 років, є найпасивнішою частиною електорату. В результаті виникає порочне коло: кандидати не звертаються до молоді з тієї причини, що молодь не ходить на вибори, а молодь не голосує, тому що політики не піднімають проблеми, які їх хвилюють. Політики концентрують увагу на проблемах, які цікавлять великі групи виборців, зокрема, людей похилого віку. Соціальна захищеність і система охорони здоров'я – це дві найбільш обговорювані проблеми, а зростання стипендій або доступність грантів для студентів практично не обговорюються. Звичайно, причинами політичної активності/пасивності є й внутрішні мотиви, приклади старшого покоління, реальні зміни у суспільстві під тиском громадянського суспільства, рівень політичної культури, зміни виборчого законодавства.

Я вважаю, що молодим людям потрібно усвідомити, що їх політична активність і участь у виборах є необхідною, адже мінімізує маніпуляції з невикористаними бюлітнями. Після подій 2014 року, анексії Криму, ситуації з АТО українці відчували сплеск національної гордості і патріотизму. Ці події згуртували націю і відкрили високий потенціал для розвитку суспільства. Сьогодні громадяни, в тому числі і молодь, бачать приклади демократичних суспільств, впровадження демократичних процедур на різних рівнях прийняття рішень, активності студентів розвинутих держав світу. Молодь повинна взяти ініціативу в свої руки і сміливіше брати участь в політичному житті, оскільки вона формує простір для власного життя. Інформація про політичних діячів, про виборчі кампанії і про проблеми сьогодні більш доступна, ніж раніше. Дізнатися про всі ці речі не важче, ніж включити комп'ютер і зайти в Інтернет. Нині всі політичні сили мають вебсайти, сторінки на Фейсбуці, на яких висвітлюється хід їх виборчих кампаній. Твердження, що, мовляв, комусь не відомі позиції того чи іншого кандидата з того чи іншого питання, або результати діяльності певного обраного представника на своїй посаді – погана відмовка з метою не ходити на вибори. Громадянам, включаючи і молодь, потрібно голосувати хоча б з метою самоосвіти. Підвищення рівня своїх знань і розуміння багатогранності політичного процесу є обов'язком громадянина в сучасних умовах, завданням, які істотно спростилися завдяки технічному прогресу.

Майбутня доля демократії в Україні залежить від залученості громадян у демократичний процес. Одиничний неприхід до виборчої урни представляє куди меншу загрозу для демократії в порівнянні з повільною і поступовою відмовою від неї апатичних і не побічних в ній громадян. Отже, серед знайдених особливостей політичної поведінки молоді найбільш властиві такі: залежність від соціального оточення, епізодична участь у політиці та імпульсивна політична агресія. Необхідно побудувати систему політичної освіти серед різних верств населення.

Список використаних джерел:

1. Громадська організація «Інформаційно – аналітичний центр «Громадський простір».
<https://www.prostir.ua/about-us/>
2. Денисюк С. Г. Культурологічні виміри політичної комунікації. Вінниця: ВНТУ, 2012. 392 с.
3. Денисюк С. Г. Ментальна природа сучасної політичної комунікації. Київ: ІНТАС, 2011. Вип. 56. С. 352-359.

Науковий керівник: Доморослий В.І., к.і.н., доцент кафедри соціально – гуманітарних і правових дисциплін, Уманський національний університет садівництва.

УКРАЇНСЬКА МОВА. ЗАСОБИ МИЛОЗВУЧНОСТІ.

Гасан В.Д., hahahbenis@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Носії української мови підкреслюють передусім її милозвучність. "Те, що українська мова відзначається особливою милозвучністю, відомо здавна, і, здається, ніхто не сумнівається в цьому тепер..."[1, с. 4]

Поняття милозвучності, благозвучності, евфонії (точний давньо-грецький відповідник терміна) існувало вже у Стародавній Греції. Визначний письменник В.І.Самійленко зазначає: "Відомо було досі, що вкраїнська мова своєю доброзвучністю займає одно з перших місць (може третє або четверте) між усіма європейськими мовами. Цю думку дуже легко пояснити фактами фонетики. Наша мова (в основному своєму діалекті) має тільки чисті, виразні голосівки (vocalis) а, е, і, и, о, у. Глухих і невиразних голосівок, таких як, наприклад, англійські голосівки, або як німецьке ö або французькі eu, un, opі т.п., зовсім не має. Вона не любить такого поєднання шелестівок (consonans), яке тяжко вимовити... Вона має кілька засобів до урівноваження вокалізму з консонантизмом, себто кількості голосівок з шелестівками, в цілях більшої евфонічності, засобів, цілком аналогічних мові італійській. І коли не займає першого місця по евфонічності, то тільки через те, що в кількох словах, – небагатьох, але часто вживаних, – допускає негармонійне з'єднання шелестівок: бг, пхн, ткн – бгати, пхнути, ткнути і взагалі порушує фонетичну рівновагу в бік консонантизму трохи частіш, ніж мови італійська й іспанська"[5].

Н.І.Тоцька підкреслює, що в українському народнопоетичному мовленні, яке найбільше зберігає національні основи української мови, голосних 45-46%, але в літературному мовленні українська мова під різними іншомовними впливами багато в чому втратила свою вокалічність, і кількість голосних знизилася до 42%. В українській мові один приголосний між двома голосними зустрічається в середньому вдвічі частіше, ніж ужиті підряд два приголосні в тій самій позиції, тоді як збіги голосних і сполучення більш як двох приголосних підряд за своєю частотою не виходять за межі кількох відсотків.

Отже, формальним вираженням милозвучності української мови є передусім чергування голосних і приголосних. Це особливо характерне для української мови явище виражається, зокрема, в:

—варіативності "префіксів-прийменників" в / у, і / й, з / із / зі / зо, до / д (д мені – Ю.Федькович), під / піді, над / наді, перед / переді, від / віді / од / оді, о / об (о шостій – об одинадцятій), такождіалектн. к / ік / ку, коби / коб тощо,

— чергуванні і / й, у / в (що належать до кореня) на початку складу, який збігається з початком слова (імовірний / ймовірний, учити / вчити),

— чергуванні і / й, у / в на межі префікса й кореня (іменування / найменування, навчати / навчати),

—варіюванні зворотної частки (постфікса) ся / сь, часток же / ж, б / би, лише / лиш, хоча / хоч,

— наявності чи відсутності протетичного приголосного (вулик / улик – "Микола Джеря" І.С.Нечуя-Левицького),

—варіюванні дієслівних форм робимо / робим, ходити / ходить (що теж відноситься до милозвучності),

—варіюванні прикметникових форм, а також і займенникових та числівникових прикметникового оформлення у червоному / у червонім, у тому / у тім, в одному / в однім,

—варіюванні форм гуляє / гуля, білії / білі (стилістично забарвлене)],

—варіюванні прислівникових форм знов / знову, позад / позаду, поперед / попереду, відтіля / відтіль,

—вставних і, о, е у сполученні приголосних;

—приставному і у словах зі складними звукосполученнями: Львів, ізнайти.

Вираження явища милозвучності у власних назвах є особливо показовим: Улас / Влас і навіть Україна / Вкраїна / Украйна (пор.вище Львів).

"Милозвучність, обгрунтована конкретними лінгвістичними чи фізичними параметрами, стає науковим поняттям", – цілком слушно зазначає Н.І.Тоцька[1].

Список використаних джерел

1. Тоцька Н.І. Засоби милозвучності української мови. Українське мовознавство. – К., 2000. – Вип. 22. – С. 3.
2. Лосев А.Ф. История античной эстетики: Ранняя классика – М., 1994. – С. 442.
3. Тахо-Годи А.А. Комментарии // Античные риторика.– М., 1978. – С. 326.
4. WesselyK. Ephesiagrammatic – Wien, 1886. – S. 35
5. Самійленко В.І. Дбаймо про фонетичну красу мови – К., 1917. – С. 3.

Науковий керівник: *Зімонова О.В., старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.*

ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ У КОМУНІКАТИВНІЙ ПОВЕДІНЦІ

Горлова К.О., gorlovakatrin16@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

По різному говорять не лише представники різних культур, а ще й чоловіки та жінки. Спілкування між чоловіком і жінкою – це також своєрідне міжкультурне спілкування. Твердження про чоловіків і жінок як абсолютно однакових людей спочатку неправильне. Насамперед, і ті й інші – люди, особи, які мають рівні можливості, права і свободи. Протилежні характеристики чоловіків та жінок, такі як, наприклад, раціональність, стриманість перших та емоційність, відкритість останніх, продиктовані не біологічною приналежністю, а радше духовною, до тієї чи іншої статі.

Характер мовленнєвого спілкування, його стратегія, стиль, тональність великою мірою залежить від гендерних (gender – рід) (соціостатевих) і комунікативних статусів учасників спілкування.

На поведінку й спілкування жінок і чоловіків істотно впливають два чинники: психофізіологічні особливості та гендерні стереотипи (механізми, що забезпечують закріплення і трансляцію гендерних ролей від покоління до покоління).

Сучасний італійський психолог А. Монтаорі виділяє чотири відмінності в психології чоловіків і жінок:

1. Чоловіки виявляють тенденцію до незалежності, а жінки акцентують на взаємозалежності. Жінки більшою мірою соціально зорієнтовані, чіткіше усвідомлюють тонкі зв'язки, які об'єднують людей, роблять їхнє спілкування довірливим.

2. Чоловіче ставлення до світу напористе, зорієнтоване на контроль. Чоловіки більшою мірою, ніж жінки, зосереджені на завданні. Тому чоловічий стиль вважають аналітичним і маніпулятивним. Чоловіча психологія сконцентрована на домінуючих ритуалах та ієрархії, де завжди є переможець і переможений. Така установка, як правило, не визнає альтернативи партнерського стилю.

3. У чоловіків спостерігаються певні не вроджені, а набуті здібності до просторових і математичних знань, у жінок – мовних навичок; тому жіночий стиль спілкування зорієнтований на систему взаємодії, а чоловічий – на систему домінування.

4. Чоловіча концепція моралі формулюється в термінах абстрактних правил, непорушних, постійних. Жінки більш ситуативні, вони по-своєму інтерпретують етику, межі якої рухомі та залежать від контексту того, що відбувається. Чоловіки вважають, що зле

втручатися в чийсь життя, якщо тебе не просять; жінки – що погано не втручатися, якщо хтось потребує твоєї допомоги.

Що ж стосується аспектів спілкування, пов'язаних із мовним кодом, то дослідники лінгвогендерологічних проблем зазначають, що в мовленні чоловіків простежується більша кількість іменників і дієслів; жінки віддають перевагу прикметникам і прислівникам.

Однією з найважливіших проблем сучасної лінгвістики є дослідження комунікативної взаємодії індивідів (жінка-чоловік) у співвідношенні з параметрами мови. Гендерний статус учасників спілкування впливає не лише на стратегію і тактику мовленнєвого спілкування, а й на його тональність, стиль, характер.

Гендерні особливості спілкування виразно виявляються в етикетному спілкуванні. Під час розмови жінки зазвичай відверто дивляться увічі співрозмовника, чоловіки ж частіше уникають прямого погляду. Жінки здебільшого починають і підтримують розмову, а чоловіки контролюють і керують перебігом її. Жінки частіше ніж чоловіки просять вибачення, докладно щось пояснюють.

Запропоновані висновки про гендерні аспекти спілкування не претендують на вичерпність, універсальність, але заслуговують на увагу для подальших серйозних студій цієї проблеми.

Список використаних джерел

1. Крейдлін Г. Є. Чоловіча та жіноча невербальна комунікація, М.: Гнозис, 2005.
 2. Бурн Шон. Гендерна психологія. М. – 2004 р. – 156 с.
 3. Воронка, М. І. та Бунчук, О. В. (2019) *Структурні компоненти гендерної культури особистості*. In: IV Всеукраїнська науково-практична конференція "Актуальні питання підготовки майбутніх фахівців педагогічної освіти в умовах освітніх трансформацій", 26 грудня 2019, м.Мелітополь, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького.
 4. Шлеїна Л.І. Гендерна культура студентської молоді в умовах закладу вищої освіти / Шлеїна Л.І. // Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Випуск № 20 Том 3, 2018. – 186 с.- С.176-179.
 5. Шлеїна Л.І. Зміст гендерної компетентності викладача аграрного закладу вищої освіти / Шлеїна Л.І. // Інноваційна педагогіка: науковий журнал. Вип. 14, т. 2 (С. 178-182) «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», 2019. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/wp-content/uploads/sites/59/shlyeina-l.i.-zakonodavcha-baza-realizaciyi-hendernoyi-kultury-1.pdf>
- Науковий керівник:** Шлеїна Л.І., доктор філософії з пед.н., старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.

КРИМСЬКИЙ ПОХІД ВІЙСЬК УНР (КВІТЕНЬ 1918 РОКУ)

Євтушенко Д. Є., dianaevtusenko07@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

За роки незалежності науковці та краєзнавці відкрили багато забутих і невідомих сторінок історії Запорізького краю. Доба української революції 1917-1921 років довгий час залишалася недостатньо вивченою. Завдяки дослідженням останніх років істориків Ф.Турченка, Ю.Щура, В.Бондаренка, В.Сергійчука, Р.Ковалю, С.Громенка [1] ця ситуація поступово змінюється. Для Запорізького краю і Криму Кримський похід військ УНР став однією з ключових подій Української революції. Сто років тому, як і зараз, Україна і Крим зіткнулися з проблемою російської агресії, окупації територій та інформаційної війни.

Географічні рамки дослідження охоплюють сучасні межі Запорізької, Херсонської областей та Криму.

22 березня 1918 р. місцеві більшовики за приписом із Сімферополя оголосили у Таврії мобілізацію. 10 квітня 1918 р. міністр Жуковський поставив перед командувачем Окремої Запорізької дивізії генералом З. Натієвим таємне завдання сформувати похідну групу і відправити її на півострів, випередивши кайзерівську армію: «Ні в якому разі не можу допустити тої думки, щоб в Севастополь увійшли першими німецькі війська, а не наші». Так почалася Кримська операція - одна з найуспішніших у військовій історії УНР. Цього дня у Харкові була сформована Кримська група, командиром був призначений П.Болбочан [2].

13 квітня 1918 року відділення Кримської групи вирушили на південь, з Харкова до Лозової. Звідси вони почали наступ у севастопольському напрямі. Після звільнення Павлограду і Синельникового Кримська група рушила на Олександрівськ (тепер - Запоріжжя). В цей час до Олександрівська наближався полк Українських січових стрільців (УСС), який був у складі австрійської армії і перебував під командою В. фон Габсбурга.

В Сімферополі розгорівся новий спалах протистояння між німецьким командуванням та українським. 26 квітня 1918 р. полковнику П.Болбочану був оголошений ультиматум. Німці вимагали негайно скласти зброю, залишити все військове майно і виїхати з міста та з території Криму. П.Болбочан розумів, що треба уникнути збройного конфлікту з німцями. Не маючи зв'язку з урядом, він з В.Петрівим розробили два можливих плани продовження операції із звільнення Кримського півострова від більшовицьких частин. Один з них передбачав наступ на Севастополь і Ялту через гори. Інший план – у ході збройного протистояння з німцями – передбачав прорив запорожців на Керченський півострів, де мала бути утворена оборонна лінія між Арабатською та Феодосійською затоками. Генерал З.Натієв, який у цей час прибув до Сімферополя, повністю підтримав позицію П.Болбочана і з свого боку докладав зусиль до виходу з кризової ситуації. Вони обоє розуміли, що треба уникнути збройного конфлікту з німцями.

Під тиском німців, 27 квітня 1918 р. міністр військових справ УНР О.Жуковський телефоном віддав наказ, який був оголошений у присутності генерала Р. фон Коша, про негайний відхід Запорозької дивізії з Криму.

Наказу про місце нової дислокації запорожці так і не одержали. Після нарад з командиром корпусу З. Натієвим було вирішено покинути Крим. У результаті Кримське угруповання української армії, якому загрожувало роззброєння німцями та стан інтернованих, було виведене з Криму. Ешелони зупинились спочатку на станції Сокологірня, а потім підійшли до Якимівки та Мелітополя. Другий Запорізький піший полк Петра Болбочана спершу дислокувався у Мелітополі, а пізніше – в Олександрівську та селі Вознесенка, територія якого нині перебуває у межах Запоріжжя. 1-ий Запорізький полк ім. К. Гордієнка і полк кінних гайдамаків, очолюваний В. Петрівим, спершу перебував на території Мелітопольського повіту: в Дармштадті (тепер – с.Ромашки), Ейгенфельді (тепер – с. Полянівка), с. Якимівка, с. Радивонівка, с.Давидівка (тепер в межах Якимівки). Потім передислокувались до с. Царицин Кут (тепер с. Приморське Василівського району) [3].

Переможний Кримський похід Запорізької дивізії, попри вимушене залишення завойованих позицій, став справжнім тріумфом українського війська, продемонстрував його здатність до реалізації складних військових операцій. Основне завдання військової акції було реалізоване: дії українських частин призвели до падіння більшовицького режиму в Криму; 29 квітня 1918 року, під впливом подій, Чорноморський флот у Севастополі підняв український національний прапор. Керівництво флоту оголосило про своє підпорядкування урядові в Києві.

Варто зазначити виразне прагнення українських військових до розбудови незалежної національної держави з міцною професійною армією. Кримський похід виявив блискучий талант керівника групи полковника П.Болбочана, командира кінно-гайдамацького полку полковника В.Петріва, командира кінно-гірського артилерійського полку О.Алмазова

і продемонстрував здатність українців до творення власної регулярної армії для захисту незалежності України.

З воєнної точки зору частини армії УНР здобули у Криму видатну перемогу. Щонайменше удвічі поступаючись чисельністю сухопутним силам радянської Тавриди. Сьогодні, через 100 років, героїчний похід Кримської групи військ УНР під командуванням П. Болбочана повертається до української суспільної свідомості. Ця історія є повчальною для сьогодення, а звитяжність українських воїнів століття тому варта нашої пам'яті і вшанування. Хоч із запізненням, але відновлюється міць Збройних Сил України, поступово відроджуються національні мілітарні традиції. І ніщо не стане кращим вшануванням подвигу українських вояків 1918 року, ніж визволення Криму їхніми нащадками.

Список використаних джерел

1. Громенко С. Забута перемога: Кримська операція Петра Болбочана 1918 року. К.: К.І.С., 2018. 266 с.

2. Полянський О. Полковник Петро Болбочан в українській революції 1917–1921 рр. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія: Історія.* Тернопіль, 2017. Вип. 1, ч. 3. С. 94–102.

3. Рудько С. Кримська операція військ Центральної Ради. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Історичні науки.* 2011. №17. С. 134-148.

Науковий керівник: Михайлов В.В, к.і.н., завідувач кафедри СГН, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ПИТАННЯ В ПЕРІОД ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

Жора Л.С., Ludmilazora37@gmail.com

Уманський національний університет садівництва

Процес земельної реформи, що триває в Україні, безсумнівно набуває якісного наповнення за умов урахування історико-правових уроків діяльності Української Центральної Ради.

Врегулювання земельного питання в період діяльності Центральної Ради в Україні, яка була аграрною країною (селяни складали 80-85% нас.), стало головним на початку української революції 1917—1921 рр.

Із 44,1 млн десятин загальної земельної площі сільськогосподарського призначення близько 40% становила власність поміщицьких і удільних, господарств. Решта розподілялася між більш ніж 4 млн селянських господарств. У середньому одне неселянське господарство обіймало 476 десятин землі, а одне селянське - 6,6 десятин [1, с.79].

Ця статистика яскраво свідчила про необхідність значних змін у питаннях власності на землю, що визріли у надрах несправедливого та ганебного положення селян.

Розуміння членами Центральної Ради важливості створення законодавства знайшло своє відображення вже у Першому Універсалі: «Ніхто краще нас не може знати, чого нам треба й які закони для нас кращі». Поряд із цим у ньому була уже звернута увага і до проблем упорядкування земельних питань: «Ніхто краще наших селян не може знати, як порядкувати своєю землею. І через те ми хочемо, щоб після того, як буде одібрано по всій Росії поміщицькі, казенні, царські, монастирські та інші землі у власність народів, як буде видано про це закон на Всеросійськiм Учредительнiм Зiбраннi, право порядкування нашими українськими землями, право користуватися ними належало тільки нам самим, нашим Українським Зборам (Соймові)» [2, с. 260-261].

Перший Універсал мав важливе морально-політичне значення для усіх українців, а його положення свідчили, що відродження української державності почало набувати практичного значення. Це підтверджується тим, що для виконання завдань Першого

Універсалу 15 червня 1918 р. було утворено уряд автономної України - Генеральний Секретаріат (з січня 1918 р. - Рада Народних Міністрів), складовою частиною якого було і Генеральне секретарство з земельних справ, керувати яким було обрано представника Соціал-демократичної партії Бориса Мартоса.

Земельні комітети були головним інструментом Центральної Ради у проведенні земельних перетворень на селі. Як відомо, Тимчасовий уряд, прийшовши до влади, не наважувався взяти на себе відповідальність щодо відчуження поміщицького землеволодіння на користь селян, які на той час уже організовувалися у земельні комітети (сільські та волосні), з метою самочинного перерозподілу землі. Щоб запобігти цьому, Тимчасовий уряд своєю постановою включив земельні комітети у державну систему управління та отримав контроль над ними. Губернські та повітові земельні комітети, на відміну від сільських і волосних, мали великі повноваження, що викликало у перших обурення та у кінцевому результаті закінчилося утворенням Українського земельного фонду [3].

Принципово нова ситуація, що склалася унаслідок більшовицького Жовтневого перевороту у 1917 р. зумовила Українську Центральну Раду прийняти свій III Універсал (20 листопада 1917 р.), у якому оголосили Україну Українською Народною Республікою. Головною соціально-економічною проблемою УНР, що залишалася неврегульованою, була, звісно, аграрна проблема. Ще влітку 1917 р. розпочався сільськогосподарський і поземельний перепис з метою ефективного проведення у майбутньому земельної реформи. Реально ж процес формування земельного права УНР розпочався щойно після видання III Універсалу, яким було вперше обнародовано соціальну програму Центральної Ради.

У документі йшлося про скасування права власності на поміщицькі, удільні, монастирські, церковні та інші землі нетрудових господарств. Поряд з цим зазначалося, що віднині землю забороняється продавати, купувати, заставляти, дарувати і передавати будь-яким іншим особам, а порядкувати на землях до Українських Установчих Зборів мали виборні земельні комітети. Універсал не зачіпав землевласників, які мали менше 40 десятин землі.

Повільність Центральної Ради у процесі прийняття нового земельного закону призводила до самочинного захоплення селянами землі та реманенту поміщиків.

У «Зверненні Секретарства земельних справ до українського селянства, селянських спілок, земельних комітетів, кооперативних і просвітніх товариств» від 16 січня 1918 р. відчувається занепокоєння Центральної Ради щодо стану земельної справи та містяться заклики до того, що «...треба робити тільки те, що вирішують і загадують земельні комітети...», а також «...необхідно братися до нового хазяйнування спілками, товариствами, спрягаючись та організовуючись...» [4, с. 126].

«Відозва Ради Народних Міністрів до селянства» від 17 січня 1918 р. також містить положення про необхідність 238 обробки землі спілкою та презентує утворення «Хліборобських спілок» і «Хліборобських товариств». 18 січня 1918 р.

УЦР затвердила (Тимчасовий) Земельний закон, положення якого відповідали вимогам як Універсалів, так і Всеукраїнського селянського з'їзду щодо власності на землі, води, ліси і надра. Здійснення управління вказаними природничими багатствами до скликання Установчих зборів взяла на себе Центральна Рада, землями ж міст порядкували органи місцевого самоврядування, сіл - сільські громади, у волостях, повітах і губерніях - земельні комітети.

Головним завданням цих органів було забезпечення прав громадян на користування землею та вживання заходів щодо охорони природних багатств. Користування землею проголошувалося безкоштовним, а оподаткуванню підлягали землі понад встановлену норму та надприбутки, які залежали від родючості землі, її розташування щодо торговельних центрів та шляхів та інших соціально-економічних умов, що не залежали від праці користувачів землею.

За Законом право користування землею могло переходити у спадщину за строками, встановленими сільськими громадами і товариствами на підставі правил, затверджених земельними комітетами згідно з законами.

Земельний закон від 30 січня 1918 р. спричинив широку хвилю невдоволення поміщиків, 239 які почали об'єднуватися з дрібними землевласниками і заможними селянами, а до цього виникли ще й непорозуміння між окремими партійними представниками Центральної Ради [5, с. 107].

У цих складних умовах Центральна Рада спробувала зрівняти ситуацію шляхом прийняття 29 квітня 1918 р. поправки до земельного закону, згідно з якою земельні ділянки розміром до 30 десятин не підлягали соціалізації, але ця запізнена акція, звісно ж, не виправила складну ситуацію.

І насамкінець, представники Центральної Ради у надзвичайних умовах своєї діяльності, визначивши завдання, у подальшому не змогли всебічно відпрацювати політичні, соціальні, економічні, кадрові та зовнішньо-економічні аспекти у вирішенні проблем земельної реформи.

Список використаних джерел

1. Воронянський О. В. Роль земельних комітетів у реалізації аграрної політики Центральної Ради. Гілея. Київ, 2012. Вип. 61. С. 78-83.

2. Українська Центральна Рада : док. і матеріали : у 2 т. - Київ, Наук, думка, 1997-Т. 2 : 10 грудня 1917 р. - 9 квітня 1918 р. - 424 с.

3. Хміль І. В. Аграрне питання в українській революції 1917-1921 [Електронний ресурс] / І. В. Хміль // Енциклопедія історії України : у 10 т. - Київ, 2003. - Т. 1. - Режим доступу: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/histoiy.exe?Z21ID=&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21IPO=1=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Ahrame_pytannia (дата звернення : 02.11.2017).

4. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. Д. Гончаренка. - 3-тє вид., переробл. - Київ : Ін Юре, 2003. - 800 с.

Науковий керівник: Доморослий В.І., к.і.н., доцент кафедри соціально – гуманітарних і правових дисциплін, Уманський національний університет садівництва

СЛУЖБОВЕ ЛИСТУВАННЯ. МОВНИЙ АСПЕКТ.

Кірчева В.М., vladakircheva00@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Сьогодні завданням ЗВО є підготовка грамотної, всебічно розвиненої особистості, яка б в інформаційному суспільстві змогла б швидко сприймати будь-яку форму мовлення, створювати монологи, вести діалоги, керувати системою мовних комунікацій у межах своєї компетенції тощо. Службове листування посідає одне з провідних місць у професійній діяльності.

Правильне та грамотне оформлення службового листа має дуже важливе значення у нашому житті.

Письмовий діловий етикет (мовний етикет) - це сукупність усталених мовних фраз, які допомагають авторові листа в будь-якій ситуації лишатися ввічливим і доброзичливим. Використання етикетних фраз у службовому листуванні має регламентований характер.

Службовий лист зазвичай розпочинають із загальноприйнятої форми звертання до адресата листа, а завершують - заключною формою вияву ввічливості.

Звертання є формою вияву ввічливості, ставлення, що висловлює повагу до посадової особи - адресата листа. Проте основне завдання звертання - встановити контакт з адресатом,

привернути його увагу до змісту листа. Проблема вибору звертання є досить делікатною. При звертанні до адресата враховують його службове становище, сферу діяльності, деякі інші аспекти.

Звертання доцільно використовувати у випадку, якщо лист адресується конкретній посадовій особі, компетентній у вирішенні викладеного в листі питання. Якщо посада особи, до якої лист потрапить на розгляд, невідома, застосовувати форму звертання недоречно, листа слід адресувати безпосередньо установі, наприклад: Міністерство фінансів України, Редакція газети "Факти", Товариство з обмеженою відповідальністю "Сокіл". У документах суто інформаційного характеру, а також типових листах, які розсилають широкому колу установ, потреби у звертанні немає. Це ж стосується і супровідних листів, за винятком листів, адресованих посадовим особам вищого рівня, згідно з якими подають на затвердження або погодження проекти документів.

У більшості ситуацій питання про застосування звертання має вирішуватись індивідуально. Проте у листі-вітанні чи листі-запрошенні звертання до адресата є обов'язковим.

В українській мові звертання вживають у формі кличного відмінку. Найбільш офіційний характер має форма звертання за посадою; її використовують у разі звертання до керівників, які посідають високі державні посади, мають наукові звання тощо. Наприклад:

Шановний пане міністре!

Шановний професоре!

Офіційний характер має і форма звертання на прізвище. Звертання на прізвище (без імені, по батькові чи ініціалів) можна використовувати в службовому листуванні (повідомленнях, повістках):

Шановний пане Гриценку! Шановна пані Ковальська!

Менш офіційний характер має звертання на ім'я по батькові. Це - найпоширеніша форма звертання:

Шановний Олексію Петровичу! Шановна Ганно Дмитрівно!

Ця форма звертання свідчить про тісні ділові контакти між автором і адресатом листа, тому її бажано застосовувати у листуванні між установами, що здійснюють постійні ділові контакти, а також у листах-запрошеннях, листах-вітаннях тощо.

При звертанні до групи працівників чи колективу установи використовують такі звертання:

Шановні добродії! Шановні колеги!

Шановні панове!

Не застосовують у службових листах звертання "Дорогий..." чи "Дорогі...".

У практиці ведення листування більшості зарубіжних країн звертання є обов'язковим елементом службового листа. Про це слід пам'ятати, адресуючи листа закордонним кореспондентам.

Вибір завершальних речень також є важливим і залежить насамперед від змісту листа. Так, можна висловити подяку, сподівання на співпрацю, впевненість у розвиткові співробітництва тощо.

Наприклад:

Дякуємо за допомогу...

Висловлюємо вдячність за...

Будемо раді співпрацювати з Вами.

Сподіваємося, що наша пропозиція зацікавить Вас.

Маємо надію на тісне і взаємовигідне співробітництво з Вами.

Заключною в листі є прощальна фраза:

З повагою...

Із щирою повагою...

Якщо службовий лист розпочинався зі слів звертання: "Шановний...!", то він має закінчуватися заключною формою чемності - словами "З повагою", які друкують під текстом, через 2-3 міжрядкових інтервали, без відступу. Кома після цих слів непотрібна.

З повагою

Генеральний директор

Звертання і заключна форма чемності складають так звану "етикетну рамку".

Отже, службовий лист має бути правильно оформленим, бездоганим з погляду структури, грамотно написаним, недвозначним за змістом, точним, лаконічним, послідовним, переконливим та коректним.

Список використаної літератури

1. Земська Е.А., Китайгородська М.В., Розанова М.М. Особливості чоловічого та жіночого мовлення // Мова: Системи і підсистеми. До 70-річчя М. В. Панова. - М., 1990. - С. 224 - 242.

2. Крейдлін Г. Є. Чоловіча та жіноча невербальна комунікація, М.: Гнозис, 2005.

3. http://pidruchniki.com/1506091356467/dokumentoznavstvo/kompozitsiya_tekstu_sluzhbovi_h_listiv

Науковий керівник: *Зімонова О.В., старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.*

ВПЛИВ ОСВІТНЬОГО І СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ПЛАНУВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКАМИ ПРОФЕСІЙНОГО МАЙБУТНЬОГО

Копилов Д.Д., *expert.kzcpo@gmail.com*

*Комунальний заклад «Центр позашкільної освіти» Мелітопольської міської ради
Запорізької області*

Останніми роками соціально-економічний розвиток країни супроводжується формуванням ринку праці, для якого характерними є зростання безробіття, загострення конкуренції, виникнення нових вимог до рівня підготовки фахівців, які здатні швидко адаптуватися до сучасних умов. Зрозуміло, що вибір професії старшокласником залежить від багатьох чинників, однак важливим є і самовизначення молодої людини ще під час шкільного навчання. Разом з тим диспропорції суспільного розвитку даються взнаки й тут: значно поглибився розрив між рівнем знань, що його забезпечують звичайні школи, і рівнем знань учнів привілейованих гімназій та ліцеїв, де навчаються діти заможних батьків. Через це й перспективи продовжити навчання у вузі теж дуже неоднакові. У соціологічному аналізі стану сучасної загальної середньої освіти сьогодні вивчаються її цінності, орієнтири батьків і дітей, їхня реакція на запровадження нових форм освіти, бо закінчення загальноосвітньої школи є для молоді одночасно й моментом вибору життєвого шляху, професії, виду занять. Дослідники стверджують, що особистісне значення вибору професії школярам здебільшого зрозуміле. Майже всі вони вбачають у правильному виборі професії джерело особистого добробуту і щастя. Але аналіз соціологічних показує, що більшість учнів всерйоз не замислювались над цим в школі, не усвідомлюють значення правильного вибору професії, і не мають певності в правильності вибору. Отже, більшість старшокласників стоїть перед проблемою, яка не вирішується наодинці, адже найбільшу роль у виборі професії відіграє соціальне і освітнє середовище розвитку старшокласників.

Важлива роль у дослідженнях різнопланових проблем професійної орієнтації школярів сьогодні належить таким наукам як соціальна психологія, педагогіка, соціологія, що ґрунтуються у своїх розвідках на загальнотеоретичних підходах до вивчення розвитку самосвідомості, розроблених в теорії психоаналізу З. Фрейда і неофрейдизму, індивідуальній психології А. Адлера, аналітичній психології К. Юнга, К. Роджерса і

В. Франкла, роботах представників гуманістичного напрямку А. Маслоу, К. Роджерса, Г. Олпорта.

Проблеми обумовленості джерел розвитку особистості присвячені праці Л. Рубінштейна, Г. Костюка, Н. Пряжникова. Розвиток особистості у контексті суспільного способу її життя, що містить потенційні можливості її становлення ґрунтовно розглянуті в працях К. Альбуханової-Славської, І. Беґа, Д. Закатнова та багатьох інших.

Вітчизняними вченими розроблені концепції профорієнтації учнівської молоді (Є. Павлютенков, В. Зінченко, М. Тименко, М. Янцур) та професійного самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу (А. Гуцан, О. Морін, З. Охріменко, О. Пархоменко), технології підготовки учнівської молоді до професійного самовизначення (Д. Закатнов), розроблена методологія досліджень учнівських етапів підготовки до професійного навчання (Г. Бал, Л. Дзюбко, П. Перепелиця, В. Рибалка, Л. Дзюбко, Л. Гриценко).

Однак, на нашу думку, досі бракує спеціальних соціологічних досліджень, які детальніше виявлятимуть і розкриватимуть характеристики впливів локального (в рамках школи, класу) освітнього і соціального середовища на планування старшокласниками професійного майбутнього в соціальних контекстах основних викликів сучасності.

Мета дослідження: розкрити сутність факторів, які детермінують розвиток самосвідомості школярів і виявити чинники впливу на їх професійне самовизначення у соціальному й освітньому середовищі.

Виходячи з зазначеного розуміння навчання, як етапу підготовки до професії, нижче наводимо результати дослідження внутрішньої позиції старшокласників в оцінці навколишньої дійсності, і оцінки соціального середовища в контексті проблеми професійного самовизначення.

В ході соціологічного дослідження впливів освітнього і соціального середовища на планування старшокласниками професійного майбутнього «Школа очима учнів» методом анонімного анкетного опитування упродовж жовтня 2020 року було опитано 41 респондент Ліцею №5.

Мета емпіричного дослідження – отримати якісні і кількісні характеристики впливів освітнього і соціального середовища на планування старшокласниками професійного майбутнього.

Аналіз кількісних показників опитування по запропонованих до відповідей позиціях дозволяє зробити наступні висновки:

1. Ставлення до навчання в школі:

Результати нашого дослідження показують, що більшість старшокласників добре розуміє всі переваги своєчасного вибору професійного спрямування і відповідально ставляться до цього (Переважає більшість (70,1 %) ставиться до навчання позитивно, до негативної відповіді схиляється більше ніж п'ята частина опитаних школярів (22 %), коливається з відповіддю 7,3 % опитаних).

2. Чинники мотивації до успішного навчання:

На запитання «Що спонукає Вас вчитися?» необхідність шкільних знань для майбутньої професії (41,5 %), або інтерес до процесу навчання (24,4 %), назвали головною мотивацією в навчанні майже дві третини опитаних. Страх перед покаранням за погані оцінки (9,8 %), або вимога батьків (7,2 %) мотивом майже кожного шостого школяра

3. Характер перешкод успішному навчанню:

До головних перешкод успішному навчанню більше половини десятикласників віднесли «лінощі і неорганізованість» (53,7 %). У (12,2 %) опитаних немає інтересу до навчання.

Вчителів, яким важко знайти підхід до учня, причиною шкільних негараздів вважає майже кожен десятий респондент (9,8 %). Батьків, які не цінують школярських старань, чи не стимулюють їх, вважають завадою власним успіхам (4,8 %).

4. Зміст занять на дозвіллі:

В уподобаннях десятикласників на дозвіллі найчастіше згадується спорт – 37,1 % опитаних вказали різні види спорту, 22 % респондентів не мають улюблених занять, читання відносять до улюблених розваг 12,2 %, а близько 7 % назвали головним заняттям на дозвіллі комп'ютерні ігри. Кожен п'ятий респондент (близько 20 %) вказав і на якийсь інше конкретне заняття (малювання, мистецтво, заняття музикою, танці, вишивання, в'язання, перегляд фільмів, колекціонування, вивчення мов, кулінарія, віршування, фітнес тощо).

5. Пріоритети у предметах шкільної програми:

Очолює рейтинг предметів українська мова і / або будь-яка Іноземна (95,1 %), Математику вважають важливою для себе (73,2 %), Історію (51,2 %). Інформатика і Фізична культура цікавить (19,5 %), Біологія (14,6 %), Мистецтво (12,2 %), Право (12,2 %), Хімія (9,8 %), Фізика (9,8 %).

6. Планування професійного майбутнього

З вибором майбутньої професії не визначились 22 % опитаних. 7-9 % називають такі спрямування подальшої освіти, як Дизайн, Психологія, Лінгвістика, Економіка, Програмування, Журналістика, близько 5 % респондентів обирають Юриспруденцію, Фінанси, Мистецтво, Рекламу. Найменше уваги десятикласників припадає на такі спеціальності, як Медицина, Педагогіка, Менеджмент, Інженерія – по 2,5 %.

7. Роль оточення в виборі майбутньої професії:

При виборі професії, спеціальності та місця подальшого навчання до порад батьків дослухатиметься 80 % опитаних, до думок вчителів і друзів – близько 32 %. До поради вчителів не прислухатимуться 41,5 % учнів, скоріш не зважатимуть 26,8 %, і лише близько третини учнів до них прислухатиметься.

8. Чинники вибору майбутньої спеціальності:

Чинниками вибору професії 61 % опитаних назвали змогу отримати роботу, відповідну їх власним інтересам і схильностям, високий рівень оплати праці – 24,4 % респондентів.

Список використаних джерел

1. Берн. Е. Ігри, у які грають люди = Games People Play / пер. з англ. К. Меньшикової. Харків : Книжковий Клуб, 2016. 256 с.
2. Вачевський М.В. Підготовка молоді до вибору професії в сучасних умовах. Молодь і ринок. № 1. 2002. С.72-75
3. Дзюбка Л., Гриценко Л. Діагностика навчальної мотивації : збірник методик. Київ : Шк. світ, 2011. 126 с.
4. Концепція профорієнтації учнівської молоді. Є.Павлютенков, В.Зінченко, М.Тименко, М.Янцур. *Псих.-педагогічні новини*. 1994. № 3. С. 57
5. Професійне самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу : монографія /Л. А. Гуцан, О. Л. Морін, З. В. Охріменко, О. М. Пархоменко. Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. 220 с.

Науковий керівник: *Глебова Н.І., доктор соціологічних наук, доцент МДПУ імені Богдана Хмельницького, науковий керівник КЗ «ЦПО» ММР ЗО.*

ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОСТІ УКРАЇНИ В ТВОРЧОСТІ М.П. ДРАГОМАНОВА

Кот А.А., nastyakot022003@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Розбудова української держави вимагає врахування історичних традицій нашого народу. Зокрема, споконвічне прагнення українців до власної держави, до національної, соціальної та духовної свободи особистості знайшли відображення в діяльності і творчості провідних діячів українського руху другої половини ХІХ століття.

Українофіли 60-х - 70-х рр. XIX століття зосередили увагу переважно на науковій і культурницькій роботі, позбавленій політичного забарвлення. Їх діяльність у царині етнографії, філології та історії, відкриття недільних шкіл, сприяли розвитку української культури та її розповсюдженню серед народних мас. Але навіть така несмілива і поміркована праця викликала занепокоєння уряду й російської громадськості й зумовила прийняття антиукраїнських законів 1863 і 1876 років. Під тиском реакції припинили свою видавничу та пропагандистську роботу найпоширеніші організації – громади, а їх організатор М.П. Драгоманов емігрував до Женеви, де почав видавати журнал “Громада” в якому розвинув ідеї щодо майбутнього державного ладу України. За відсутності українського друкованого слова, яке могло б протидіяти цій убивчій русифікації, український рух в Російській імперії опинився в небезпеці. Несприятливою для українства була й так звана “малоросійська” психологія, що панувала серед частини української інтелігенції, яка вважала російську мову вищою, а на українську дивилася як на говірку села [1, с. 10].

Характеризуючи діяльність М.П. Драгоманова в еміграції - як публіциста і видавця брошур чи як учасника міжнародних наукових або політичних з'їздів, - відзначимо, що це був відданий захисник природних та історичних прав України. Спираючись на досягнення російських і західних вчених у сфері державного права і науковий аналіз Конституцій країн Європи, він визнавав централізм Російської імперії найбільшим злом для запровадження конституційного ладу в ній. В основу своєї національно-державницької теорії він поклав щастя окремої людської особистості, яке було для нього вищим критерієм. На громаді, як основній ланці суспільства М. Драгоманов будує теорію свого соціалізму «Український соціалізм не партія, а громада» [2, с. 36]. Саме звідси бере початок український варіант теорії національно-персональної автономії й розбудови України на федеративних засадах. На думку вченого люди повинні об'єднуватися в громади за місцем проживання і ці громади становитимуть основу суспільства як України, так і світу в цілому. Таким чином, М.П. Драгоманов намагається поставити центр у залежність від органів місцевого самоврядування, надаючи народним масам можливість безпосереднього впливу на законодавчу й виконавчу владу. Основна функція парламенту у його конституційній системі - налагодження взаємовідносин між місцевими громадами. М. Драгоманов вперше в “Проекте оснований устава украинского общества “Вольный союз” – “Вільна спілка” (1884) [3, с.52-60] запропонував свій варіант виборчої системи для України. На його думку активним виборчим правом повинні користуватися всі особи, які досягли 21 року, пасивне виборче право наступало з 25 років. Але вибори ще не були прямими і таємними. Вищим федеративним органом влади був би двопалатний парламент (Державна і Союзна Думи). Для впливу на діяльність центральних органів влади Союзній Думі (яка репрезентувала б інтереси національних областей надавалося право призупинення діяльності центрального уряду, державних палат, якщо вони суперечать інтересам окремих національностей Російської федеративної держави.

Визнаючи право України на національну автономію, М.П. Драгоманов вважав, що це право може здобути лише її селянство, як основна рушійна сила суспільства. Основним засобом досягнення цієї мети є збройна боротьба; “Ніде й ніколи докорінні зміни, - писав він, - не робились тільки мирним поступом, простому народу на Україні не обійтися без оружного бою й повстання” [4, с. 148-150]. «Програма Громади 1880 р.» М.П. Драгоманова в політичній сфері вимагала: рівних прав для всіх громадян без винятку; свободи слова, друку, науки, зборів і товариств; автономії для кожної громади в її справах; повної самостійності для вільної спілки (федерації - Авт.) громад у межах всієї України. За М.П. Драгомановим, шлях до національного й соціального визволення українського народу йшов через світову соціальну революцію, завдяки якій можна б було прийти до міжнародної федерації народів, у якій Україна була б самостійною вільною спілкою громад. Федералізм, на його думку, був методом об'єднання людей знизу доверху. Проте з роками революційність М. Драгоманова поступово зменшувалася, і він все більше схилявся до еволюційної теорії розвитку суспільства. В своїх “Чудацьких думках” вчений уже пише про необов'язковість

окремої національної української держави, якщо частині нації краще живеться в іншій країні з її політичними порядками.

Головну причину поділу суспільства на багатих і бідних М. Драгоманов убачав у приватній власності. Покінчити зі злиденністю і гнобленням можна тільки шляхом організації колективної праці за умови колективної власності громади на землю та знаряддя праці. Здійснення переходу до нового ладу («громадівського соціалізму») можливе еволюційним шляхом демократизації, піднесення культури і свідомості народу. М. Драгоманов виступав проти революційних перетворень.

Підтримуючи лібералізм за відстоювання ним прав і свобод громадян, М. Драгоманов водночас вважав, що лібералізм мав служити засобом у боротьбі за соціалістичний ідеал. Поділ влади, парламентаризм, демократичні права і свободи, які відстоював лібералізм, мали бути притаманними й соціалізму.

Принцип федералізму був визначальним у поглядах М. Драгоманова й на національне питання. Він заперечував ідею національної державності, вважав, що політичною формою організації- суспільного життя має бути федерація, що складається із самоврядних громад. Україна також має бути федеративним утворенням, яке складається з 20 земель (Київської, Одеської, Харківської, Поліської та ін.) і, у свою чергу, входить до побудованої на федеративних засадах Росії.

Він писав: «Здобути ж політичну волю в Росії, на мою думку, українська нація може не шляхом сепаратизму, а тільки вкупі з іншими націями й країнами Росії, через федералізм». У зв'язку з цим М. Драгоманов відкидав націоналізм і сепаратизм, виступаючи з позицій інтернаціоналізму.

Теоретична спадщина М. Драгоманова, стосовно національно-державного будівництва, створення представницьких органів влади мала велике значення для розвитку української політичної думки.

Список використаних джерел:

1. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття. Нариси політичної історії. Тарас Гунчак.: К. - 1993. - 288 с.

2. Шаповал М. Михайло Драгоманов, як ідеолог нової України // Драгоманов М. Вибрані твори. Збірник політичних творів з примітками. М. Шаповал. :Прага-Нью-Йорк. – 1937. – Т. 1. – 415 с.

3. Драгоманов М. «Проект оснований устава украинского общества «Вольный союз» – «Вільна спілка» (1884) // Драгоманов М. Вибрані твори. Збірник політичних творів з примітками. М. Драгоманов.: Прага-Нью-Йорк. – 1937. – Т. 1. – 415 с.

4. Драгоманов М. «Програма Громади 1880 р.» // Там же. с. 148-150.

Науковий керівник: *Мельник О.О., к.і.н., доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного*

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА РИЗИКИ СУЧАСНОСТІ

Клименко Г.Л., annadefina19@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

На початку ХХІ ст. глобалізація змінює з безпрецедентною швидкістю сталу систему світового господарства та міжнародних відносин. Трансформаційні зрушення в економічній, екологічній, геополітичній, соціальній та технологічній системах створюють безпрецедентні можливості, але й одночасно породжують проблеми й ризики, що не визнають національних кордонів окремих держав.

Глобальні проблеми – це проблеми, що стосуються (в тій чи іншій мірі) всіх країн і народів, вирішення яких можливе лише об'єднаними зусиллями всієї світової спільноти [1,

с. 3]. Для усвідомлення глобальних проблем і пошуку шляхів їх вирішення першорядну роль зіграв Римський клуб, що розпочав свою діяльність у 1968 р. із зустрічі в Академії Деї Линчеї в Римі, звідки пішла назва цієї некомерційної організації. Глобальні проблеми, що розглядались Римським клубом, мають комплексний характер й поділяються на два основних блоки: 1) проблеми, пов'язані з протиріччям між суспільством і навколишнім середовищем (система «суспільство – природа»); 2) соціальні проблеми, пов'язані з протиріччями всередині суспільства (система «людина – суспільство»). Доповіді Римського клубу зосередили увагу світової спільноти на глобальних проблемах людства й пошуках механізмів їх подолання. До Римського клубу в даний час входять приблизно 100 окремих членів; понад 30 національних та регіональних асоціацій на п'яти континентах. Діяльність Клубу скеровується Генеральної Асамблеї (зустрічі раз на рік). Римський клуб виділяє шість глобальних цілей – орієнтирів «в якості основних для переходу до сталого, справедливого і «щасливого» світу» [4, с.56], серед яких доцільно, на нашу думку, відзначити такі як: пріоритет соціальних цінностей для розвитку сталого і справедливого суспільства; більш справедливий розподіл доходів як всередині, так і між країнами; доступ до гідної роботи, що забезпечує достатній рівень життя, що є невід'ємним правом людини; розгляд екології як стримуючого фактора відносно всіх форм людської діяльності; становлення інституцій управління на місцевому, національному та глобальному рівнях, спроможних керувати переходом до справедливого й стійкого глобального світу.

В історії дослідження глобальних проблем людства виокремлюють три етапи. На першому етапі, відбувалося усвідомлення самого факту існування глобальних проблем; на другому етапі здійснювалися перші дослідження сутності глобальних проблем, причин їх виникнення тощо; на третьому етапі вже виникає специфічна школа досліджень – філософія глобальних проблем, яка об'єднує в собі надбання гносеології, аксіології та інших сфер філософської науки. На думку деяких вчених [1, с.129], до системи критеріїв, за якими проблеми можна класифікувати й вважати глобальними можна віднести: просторові (географічні) критерії; змістовні ознаки й ознака загальності глобальних проблем. Останній критерій можна вважати головним індикатором глобальності, що дозволяє відокремити глобальні проблеми від соціальних, політичних, економічних проблем, що мають гостроту, але не досягли планетарного масштабу.

Цілей сталого розвитку серед яких доцільно розглянути такі як: боротьба з бідністю у всіх її формах у всьому світі; боротьба з голодом, забезпечення продовольчої безпеки та поліпшення харчування і сприяння сталому сільському господарству; забезпечення здорового способу життя та підвищення добробуту населення; забезпечення якісної освіти і сприяти можливості навчання впродовж життя; досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей всіх жінок і дівчат; забезпечення наявності й ефективного управління водними ресурсами; забезпечення доступною, надійною та сучасною енергією; сприяння сталому економічному зростанню, забезпечення повної і ефективною зайнятості та гідною роботою; будівництва стійкої інфраструктури, сприяння всебічній сталій індустріалізації та стимулюванню інновацій; скорочення нерівності як всередині країн, так і між країнами; забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних установ на всіх рівнях тощо. Ще одна впливова міжнародна організація, яка займається дослідженням глобальних зрушень у світовій економіці [3, с. 18].

Всесвітній економічний форум (ВЕФ), що зосереджує свою увагу на всебічному аналізі глобальних ризиків [4, с.178]. У доповідях ВЕФ, глобальний ризик визначається як подія, що має значний негативний вплив на декілька країн й галузей протягом періоду часу до 10 років. Ключовою характеристикою глобальних ризиків є їх потенційний системний характер, тобто системний ризик являє собою ризик «поламок у всій системі, на відміну від поламок окремих частин і компонентів». У доповіді Global Risks 2014 [4, с.123] наведено 31 глобальний ризик у п'яти категоріях: економічні, екологічні, геополітичні, технологічні та соціальні. Так, ризики в економічній категорії включають в себе фінансовий ризик та кризу ліквідності, проблеми у фінансових установах, ціни на нафту, хронічне безробіття тощо. До ризиків, що

пов'язані з навколишнім середовищем, відносять як стихійні лиха (землетруси і геомагнітні бурі), так і такі техногенні ризики, як руйнування екосистем, нестача прісної води, ядерні аварії та проблеми, що пов'язані зі змінами клімату. Геополітична категорія охоплює ризики у політиці, дипломатії, глобальному управлінні, а також конфлікти й злочини; ризики цієї групи варіюються від тероризму, конфліктів та війн за ресурси, до проблем у сфері управління, що пов'язані з корупцією, організованою злочинністю і незаконною торгівлею. Соціальна категорія відображає ризики, пов'язані з соціальною стабільністю (серйозні диспропорції в доходах, продовольчі кризи) і охороною здоров'я (пандемії, стійкі до антибіотиків бактерії і зростання тягаря хронічних хвороб). Технологічна категорія охоплює основні ризики, пов'язані з посиленням централізації інформації та комунікаційних технологій, що включає в себе кібератаки, проблеми з виходом з ладу інфраструктури й втрати даних. Відповідно до ВЕФ до глобальних ризиків 2014 року належать такі: 1) в економічній сфері: фінансові кризи в провідних країнах; вихід з ладу головного фінансового механізму або установи; криза ліквідності; конструктивно високий рівень безробіття / неповної зайнятості; зростання цін на нафту для світової економіки; відмова / дефіцит життєво важливої інфраструктури; зниження значення курсу долара США як основної світової валюти; 2) в сфері екології: велика частота екстремальних погодних явищ (повені, шторми, пожежі), велика частота природних катастроф (землетруси, цунамі, виверження вулканів, геомагнітні бурі), велика частота антропогенних екологічних катастроф (наприклад розливи нафти, ядерні аварії), основні втрати біорізноманіття та руйнування екосистем як на суші так і в океані; водні кризи; відмова від заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них; 3) в геополітичній сфері: помилки у глобальному управлінні, політичний колапс нації, що має важливе геополітичне значення, зростання корупції, значна ескалація організованою злочинністю і незаконної торгівлі, масштабні терористичні атаки, розгортання зброї масового ураження, насилля у міждержавних конфліктах з регіональними наслідками, ескалація економічної та ресурсної націоналізації; 4) у соціальній сфері: продовольча криза, спалахи пандемії, надмірний тягар хронічних захворювань, значна нерівність у доходах населення, зростання стійких до антибіотиків бактерій, безконтрольна урбанізація (помилки у плануванні, неадекватна інфраструктура і ланцюжків постачання), глибока політична та соціальна нестабільність; 5) у технологічній сфері: колапс інформаційної інфраструктури та мереж, ескалація великомасштабних кібератак, масштабні випадки шахрайства з даними та їх крадіжки..

Глобальні проблеми характеризуються масштабністю розповсюдження, складністю зусиль, спрямованих на їх подолання. Отже, в даний час вчені використовують таку систему критеріїв віднесення проблем до глобальних, в якій об'єднання просторового масштабу, високого динамізму розвитку, загально людської значущості, загально планетарної гостроти й небезпеки, дозволяє ідентифікувати проблеми як глобальні. Сукупність глобальних проблем та викликів, умовно можна згрупувати відповідно до сфери виникнення та впливу на економічні, соціальні, геополітичні, екологічні, технологічні та культурні. Планетарний масштаб й високий динамізм розвитку дисбалансів актуалізує й створює необхідність продовження плідної роботи у сфері виявлення, всебічного вивчення, аналізу й розробки шляхів вирішення глобальних проблем, що розпочав Римський клуб, ООН, Світовий банк, а також ВЕФ. Посилення співпраці урядів насамперед провідних країн світу й створення дієвих структур та механізмів для вирішення глобальних проблем та подолання глобальних ризиків має стати першочерговим пріоритетом сталого розвитку світової спільноти.

Список використаних джерел:

1. Кизим М.О., Проноза П.В., Белікова Н.В. Аналіз глобальних проблем світового співтовариства та цілей тисячоліття / Кизим М.О., Проноза П.В., Белікова Н.В. // «Проблеми економіки». – № 4. – 2019. – С. 3-8.
2. Белікова Н.В. Глобальні проблеми людства в рамках системних реформ в Україні / Белікова Н.В. // IV Международная научно-практическая конференция "КАЧЕСТВО

ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ: глобальные и локальные аспекты" (24- 25 мая 2012г.)
[Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://www.confcontact.com/2012_05_25/1_belikova.php

3. Латов Ю. Римский клуб [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.journal.esco.co.ua/esco/2013_9/art62.html

4. Римський клуб [Електронний ресурс] Офіційний веб-сайт організації. – Режим доступу: <http://www.clubofrome.org/>

Науковий керівник: *Ісакова О.І., к.ф.н., доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного*

АСЕРТИВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ВАЖЛИВА ВЛАСТИВІСТЬ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ У ПІДЛІТКІВ

Кузьміна Г.С., *expert.kzcpo@gmail.com*

*Комунальний заклад «Центр позашкільної освіти» Мелітопольської міської ради
Запорізької області*

Феномен асертивності на сьогоднішній день є відносно новим поняттям у психології, яке використовується для характеристики особистісних властивостей людини та у психологічній науці зміст цього поняття залишається нечітким.

Асертивність є одним із новоутворень, яке має з'явитися у підлітків у процесі формування конфліктологічної компетентності.

Мета дослідження: розглянути асертивність (асертивну поведінку) як одну з найважливіших якостей у підлітків, необхідну для вирішення конфліктів, і як складник конфліктологічної компетентності.

У дослідженні взяли участь 27 учнів віком від 14 до 15 років Ліцею № 5. ММР ЗО. Констатуючий експеримент проводився в груповій формі, де всім учням були представлені однакові умови.

Дослідження відбувалося в 3 етапи:

1. Дослідження наявного рівня асертивності за допомогою методики-опитувальника Райдаса та виявлення стилів поведінки у конфлікті (тест К.Томаса), виявлення психологічного клімату в групі (методика «Карта-схема емоційного стану класного колективу» (А. Н. Лутошкина).

2. Проведення тренінгового заняття з метою оптимізації та підвищення рівня асертивності у підлітків в конфлікті.

3. Повторне дослідження наявного рівня асертивності за допомогою методики-опитувальника Райдаса та виявлення стилів поведінки у конфлікті (тест К.Томаса), виявлення психологічного клімату в групі (методика «Карта-схема емоційного стану класного колективу» (А. Н. Лутошкина).

Ми розглядали асертивність як один із компонентів конфліктологічної компетентності, тому, що цей термін передбачають гідне, правильне поводження у конфліктних ситуаціях. На наш погляд синонімом цього поняття можна назвати – співробітництво.

Специфіка дослідження полягала в тому, що досліджуваними є група підлітків – учні 9 класу, які вже певний час формувались як колектив. Було помічено, що взаємовідносини між ними носять більш формальний характер, а отже, прояв навичок асертивної поведінки може підвищитись тоді, коли їх міжособистісні стосунки будуть зачіпати не тільки сферу навчання, а і особистісну сферу.

Був використаний тренінг для формування асертивної поведінки у конфліктних ситуаціях. Метою якого було знизити рівень міжособистісних конфліктів у старших підлітків через різні техніки, прийоми та методи профілактики. Завдання тренінгу – розвивати

асертивну поведінку, підвищити згуртованість колективу, засвоїти стилі поведінки в конфлікті, навчити дітей вирішувати конфліктні ситуації мирним шляхом.

Результати дослідження дозволяють зазначити, що тренінг асертивності допоміг підвищити рівень асертивної поведінки. Ми підтвердили свою думку, що асертивна поведінка підлітків у конфліктній ситуації буде сприяти позитивному вирішенню певного конфлікту, або взагалі його попередженню.

Асертивну поведінку підлітка слід формувати на заняттях з педагогіки, психології, конфліктології, шляхом дискусій, рольових ігор, розв'язання конфліктних педагогічних ситуацій та розробкою рекомендацій щодо їх профілактики, попередження, розв'язання і подолання.

Ми вважаємо, що формування конфліктологічної культури, тренінги з асертивності та індивідуальний підхід до їх розробок і впровадження в освітньо-виховний процес є важливим кроком до здобуття учнями необхідних асертивних якостей.

Список використаних джерел

1. Бутузова Л. П. Асертивність особистості як основа становлення безпечної поведінки в підлітковому віці. *Проблеми психологічної безпеки: особистість, суспільство, держава : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Одеса, 25 бер. 2010 р). СМІЛ, 2010. С. 33–40.

2. Мельничук С. К. Асертивність як детермінанта розвитку психологічного потенціалу студентів. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*. Сер. Психологія. Т. 17. Вип. 8. 2012. С. 407-413.

3. Чулкова К. О. Аналіз досліджень проблеми асертивної поведінки особистості. *Психологічний часопис*. Т. 1. Вип. 11. 2018. С. 38-45.

4. Шинкар М. І. Проблема асертивності в сучасному суспільстві. *Вісник Національного університету оборони України*. Сер. Питання психології. Т. 1. Вип. 54. 2020. С. 210-213.

Науковий керівник: *Шевченко Г.Є., практичний психолог, Комунальний заклад «Центр позашкільної освіти» Мелітопольської міської ради Запорізької області.*

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ У САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Маджар А.Ю., nastya27082@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Упродовж тисячоліть люди були переконані, що їхній життєвий шлях визначається певними метафізичними силами. Такий підхід людини до світу знімав із неї екзистенційну відповідальність та цілу низку внутрішніх конфліктів: мотиваційних, ціннісних, смислових. Проте, у мистецтві, творчості, науці поступово склалася ідея суб'єктності особистості, зокрема, щодо власного розвитку – ідея саморозвитку, що на сучасному етапі суспільного поступу визнається однією з ключових умов позитивного функціонування особистості. Зазначене актуалізує питання дослідження чинників саморозвитку та його активації.

Потужним соціальним фактором становлення та активізації саморозвитку є взаємодія зростаючої особистості зі світом дорослих, як у контексті сім'ї, так і в освітній сфері. Науковці в межах різних психологічних теорій зазначають, що ступінь підтримки активності дитини з боку дорослих вже з дитинства істотно визначає становлення її автономності, суб'єктної активності. У разі заохочення активності дитини в неї закладається психологічна основа для становлення суб'єктності у більш дорослому віці. Обмеження активності дитини, її експериментування призводить до формування конформістської позиції, домінування поведінкової адаптивності [2].

Так, наприклад, у межах теорії материнської прихильності (Д.Віннікот, П.Криттенден та ін.) зазначається, що у чутливих матерів ростуть ініціативні діти: у разі удачі близькі стимулюють їх схваленням, у разі невдачі – висловлюють упевненість у майбутньому успіху та стимулюють нові спроби дитини. У нечутливих матерів ростуть невпевнені у собі, безініціативні діти із заниженою самооцінкою та мотивацією до уникнення невдачі.

Якщо дитина з дитинства схильна вважати світ цілком безпечним, цікавим місцем (базова довіра до навколишнього світу, Д.Віннікот, З.Фройд, Е.Еріксон), вона і в дитинстві, і в дорослому віці комфортно почуватиметься в просторі альтернатив, входить з можливості самовтілення в ньому, прагнення до саморозвитку. Дитина, у якої не сформувалася базова довіра до навколишнього світу, фактично не вірить у схвалення та підтримку оточення у разі невдачі, тому її пошукова активність поступово змінюється на конформістську – безпечну – позицію.

Обмежувальні стилі батьківського виховання спричиняють формування особистості, впевненої у фатальній зумовленості життя, що також перешкоджає гармонійному саморозвитку. Поведінка батьків, вихователів, вчителів постає для особистості певним некритично засвоюваним у ранньому онтогенезі зразком, що виконує функцію програмування світосприйняття і поведінки дитини (Е.Берн, У.Серкін).

Варто зазначити, що досвід ранньої соціалізації не визначає повністю активну або пасивну стратегію побудови особистості відносно зі світом, у ході особистісного розвитку включаються інші фактори. Суб'єктність людини у контексті розвитку пов'язана з постійним самоаналізом, оцінюванням своїх можливих, необхідних з погляду мети і сенсу життя характеристик.

Аналізуючи стратегію інноваційності освітнього середовища як оптимального простору саморозвитку особистості, важливо виокремити низку важливих базових положень: по-перше, оптимальний шлях реалізації потреб та потенціалів суб'єктів освітнього процесу – це саморозвиток, його важливою умовою постає інноваційне освітнє середовище (ІОС); по-друге, сконструйоване ІОС перетворюється з урахуванням викликів суспільства, а зміни мають носити системний та цілеспрямований характер, система інноваційної діяльності має бути гармонійно взаємопов'язаною з освітнім циклом, системою управління школою; по-третє, організація освітнього процесу має бути максимально орієнтованою на активність, свідомість, залученість до нього здобувачів для формування у них психологічної бази саморозвитку (В. Загвязинський, М. Поташник, В. Слобідчиков, Т. Шамова та ін) [1].

Напрями перетворення інноваційного освітнього середовища можна визначити наступні: 1) зміни у галузі навчання: доповнення змісту освіти відповідно до цілей експерименту, інтеграція процесу навчання та науково-дослідної, проектної діяльності здобувачів; 2) зміни в галузі виховання, соціалізації особистості: розробка індивідуальних програм саморозвитку, виховання активної особистості, що саморозвивається, забезпечення успішного пошуку особистістю свого місця у світі соціальних відносин; 3) зміни у сфері когнітивної та мотиваційної готовності освітян до інновацій у професійній діяльності; 4) оптимізація системи керування освітнім закладом [1].

Варто зазначити, що в ІОС провідна роль відводиться освітянам, які є творчими посередниками між світом здобувача та світом предметної культури; провідною діяльністю здобувача є творче засвоєння знань, пошук особистісних смислів пізнання та розвитку. ІОС насамперед орієнтує здобувача на пізнання своїх можливостей і здібностей, адже активно задіяні такі діяльні контексти, як науково-дослідна, творча діяльність, залучення до загальної системи корпоративної культури, що передбачає фактори самостійності, особистої відповідальності; просвітництво у контексті інноваційної культури як умова успішного самоздійснення. У освітян у процесі такої роботи також активізується прагнення до професійно-особистісного саморозвитку.

Здобувач перестає бути об'єктом професійної діяльності освітян, проте компоненти освітнього середовища стають засобом активного всебічного розвитку та саморозвитку. Ставлення до норм розвитку не як до показника наявного, а як до мети розвитку

(В.Слободчиков) повністю змінює стратегії освітнього процесу. У межах ІОС освітянами застосовуються різноманітні технології, розроблені у межах компетентнісного, системно-діяльнісного підходів, проблемного навчання, ресурси проектної, дослідницької та науково-дослідної діяльності [1; 3; 4], що доводить актуальність та ефективність інноваційної освітньої діяльності, яка є важливою умовою організованої соціалізації особистості, її залучення до ідей усвідомленого саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. Гончарова О.А., Тараненко Г.Г. Інноваційна діяльність особистості як важлива умова гармонізації культурно-освітнього простору: філософсько-освітній аспект. *Філософські обрії*. 2016. Вип. 35. С. 162-173.

2. Ліпін М.В. Освіта в модифікаціях сучасного світу. Київ : Київський нац. торг.-екон. економ. ун-т, 2018.

3. Тараненко Г.Г. Практичний досвід використання тренінгових технологій в процесі викладання суспільно-гуманітарних дисциплін. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: збірник науково-методичних праць*. Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь: ТДАТУ, 2021. Вип. 25. 524 с. С 409-413.

4. Тараненко Г.Г., Поправко О.А. Імплементация тренінгових технологій в освітній процес закладу вищої освіти як умова особистісного та професійного зростання майбутнього фахівця. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021 р., № 74, Т. 3. 153-158.

Науковий керівник: Тараненко Г.Г., к.пед.н., доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

ПРОБЛЕМА ЦІЛІСНОСТІ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ

Маджар А.Ю., nastyia27082@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Актуальність і місце даної проблеми у різноманітних філософських системах визначаються передусім фундаментальним характером поняття буття. Онтологія – наука про буття – невід’ємний атрибут філософських концепцій і далекого минулого, і сучасного саме тому, що з історичного і логічного погляду становить основу будь-якої філософії, її начало.

Цікаво, що Старий завіт Святого письма (Біблії) також відкривається книгою Буття, де під буттям розуміється начало становлення світу і людського роду. Цінність поняття буття для філософії визначається багатством змісту, універсальністю і всезагальним характером, світоглядною значущістю як основою адекватного осмислення. Водночас, це виключно складна і багатогранна проблема, яка містить чимало таємничого і загадкового, що дозволяє віднести її до так званих вічних проблем, які вимагають постійного глибокого аналізу.

Необхідно зазначити, що в історії філософії поняття буття пройшло значний шлях еволюції, упродовж якого змінювався його філософський смисл. Найпершою умовою розуміння буття стало вироблення категорії «все». Якщо дійсність постає перед нами через серію локальних фрагментів, які невідомо де та як починаються та невідомо куди зникають, невідомо, як між собою поєднуються, то схопити реальність у статусі буття неможливо. З іншого боку, будь-яка визначеність потребує позначення меж. «Усе» межує з «нічим», тому перші визначення буття йдуть через зіставлення та використання саме цих категорій.

Першу форму категоріальних визначень ці терміни набули у давньогрецькій натурфілософії. Зокрема, Фалес Мілетський стверджував, що «все утворюється із води» (або «все народжується із води»). Але натурфілософія пішла далі у розробленні зазначених

термінів, висунувши поняття «першопочатку» («архе»). Тобто у самому бутті є щось стійке, стале, незмінне, на відміну від нестійкого, мінливого, такого, що зникає. Стале відтоді ототожнювали із буттям як таким, а мінливе поставало як образи його з'явлень. Так, уже в античній філософії визначилось кілька концепцій буття. Наприклад, Парменід, який уперше ввів у філософію поняття буття, розуміє його як *справжню сутність речей, яка доступна почуттєвому пізнанню*. Геракліт стверджував, що стабільного, стійкого буття зовсім нема, *сутність буття у вічному становленні*, в єдності буття і небуття. Першооснову світу він бачив у постійному русі, течії речей, змінах, які втілилися у його формулі «*panta rhei*» («все тече»). У Платона буття – це *сукупність ідей або форм*. *Ідея* у вищому способі буття постає, як Єдине. Воно є тотальне, вічне та незмінне. Всі ж речі та явища чуттєвого світу існують лише в міру їхньої причетності до Єдиного. Отже, речі самі по собі не мають у собі буттєвого кореня. Щоб зрозуміти їх, як і Космос узагалі, треба не стільки досліджувати речі, скільки, відштовхуючись від них, сходити до споглядання вічних ідей. Арістотель визначає буття як *логічну категорію для визначення сутнього* та ін. У нього річ і Єдине тотожні, тому розуміння ідей вимагає дослідження будови речей, з'ясування їхніх причин та функцій. Звідси, закони мислення є одночасно і законами буття.

В епоху Середньовіччя формується теологічна концепція абсолютного буття, в якій буття постає в окресленні абсолюту. Бог як абсолютне буття протистоїть світові, природі; за своїми якостями він вічний, незмінний, всеохоплюючий; більше того, він ж є запорукою того, що буття невмируще. Але парадоксальність середньовічного способу мислення полягає у тому, що самодостатність та абсолютність буття може виявити себе лише на тлі та через відносне, змінне, плінне. А тому *буття тут розпадається на самодостатнє та породжене, перше та похідне, а весь світ постає в окресленні ієрархічної системи, просякнутої енергетичними струменями, що несуть із собою буттєвість*.

У Новий час виникає субстанційний підхід до пояснення категорії буття (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц). Само поняття субстанції постає все-охоплючим і виступає синонімом буття у його більшій конкретизації. Субстанцію розглядали не лише самодостатньою, не лише такою, що позначає вихідний початок сущого, а такою, що пояснює усю розманітність мінливих форм реальності. Ця концепція знайшла своє продовження у представників німецької класичної філософії. Тут атрибутами світової субстанції постали також активність, рух, індивідуація, розвиток. Загалом розроблення поняття субстанції у XVIII – XIX століттях наблизилось до наукової картини світу. Тому в цей час виявилось досить багато точок співпадіння між філософією та наукою. Буття-субстанція постала як *багаторівнева, ієрархічно та системно впорядкована реальність, що існує завдяки органічному зв'язку внутрішнього та зовнішнього, необхідного та випадкового, суттєвого та другорядного, зв'язку, що інтегрально звершує світовий еволюційний процес*.

Водночас розуміння субстанції наштовхнулось на невирішуваний конфлікт: виникли два протилежні підходи у тлумаченні вихідної природи субстанції: 1) *розмежування буття й мислення* (І. Кант) і 2) ототожнення буття й мислення (Г. Гегель).

Для марксистської філософії характерним було розуміння буття як *існування конкретних предметів*, тобто заперечення буття самого по собі, ототожнення його з матерією.

Представники некласичної філософії (кінець XIX – початок XX століття) у центр проблеми буття ставили, як правило, *існування людини* (екзистенцію). Вони звернули увагу на те, що будь-які розмови про буття мають сенс лише в межах усвідомлення дійсності. Тому треба визнати, що маємо підстави вести мову не про буття як таке (якого ніхто ніколи не бачив та не сприймав), а про те, що і як нам надано в контактах із дійсністю. Звідси впливає принципово нова теза: буття є ніщо інше, як інтенція свідомості, її націленість на те, щоб фіксувати будь-що у статусі того, що постало як предмет свідомості та усвідомлення. Тобто буття є першою і необхідною умовою будь-якого людського усвідомлення.

Узагальнюючи різні погляди, можна говорити про неодноманітність смислового змісту поняття буття. Важливо усвідомлювати, що розгорнута сукупність категорій має системний

характер. Визнання, що за умов правильного осмислення буття ми повинні зіставити «все» та «ніщо», звернутися внаслідок такого зіставлення до поняття «першопочатку», через яке дійсність постане у виявленнях «сталого» та «мінливого» тощо. За такого підходу до буття воно окреслиться перед нами у вигляді процесу, який постає спочатку у вигляді процесу визначення свідомості дійсністю, а потім – навпаки, як процес визначення буття свідомістю. Отже, це єдиний процес самопоглиблення свідомості, у якому відбувається і самовиявлення буття.

Підсумовуючи, зазначимо, що у світоглядному і методологічному аспектах філософське розуміння буття є актуальним і має важливе значення для формування особистості.

Список використаних джерел

1. Арлычев А. Онтология и теория познания : учеб. пособие. М. : Либроком, 2016. 226 с.
2. Миронов В. В., Иванов А. В. Онтология и теория познания : Учебник. М. : Гардарики, 2005. 447 с.
3. Стружевский В. Онтология. К. : ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2014. 312 с.

Науковий керівник: *Поправко О. В., к. ф. н., доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.*

ПРОБЛЕМА МОВНОЇ ОСВІЧЕНОСТІ СЬОГОДЕННЯ

Міліч Д.В., 240dasha240@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Українська мова впродовж багатьох століть була поставлена в тяжкі для виживання і збереження умови. Накладене ще в другій половині XVII ст. табу великим тягарем лежало на ній майже до кінця XX ст. Попри це саме культура мовлення є одним із найважливіших показників цивілізованості суспільства. Адже процес опанування мови та її культури пов'язаний зі здобуттям, розвитком та вмінням точно формулювати та висловлювати власну думку, активно використовувати мовні знання у спілкуванні та грамотно застосовувати їх. Досконале володіння культурою мовлення є важливим компонентом у всіх сферах нашого життя. Отже, для подальшої роботи потрібно окреслити такі поняття як освіченість, мовна освіченість.

Освіченість – результат отримання людиною освіти і засвоєння її на практиці і застосуванні у житті [1].

Мовна освіченість – це сукупність навичок і знань людини, які забезпечують цілісне і просте застосування мови з метою спілкування [1].

На сьогодні проблема вільного володіння мовою є особливо актуальною і важливою для саморозвитку конкретної особистості, а саме для тих, хто користується словом як основним інструментом своєї професії. Останнім часом, коли відбулися значні зміни в умовах функціонування мови, стає актуальною проблема мови як засобу спілкування, мови в її реалізації, проблема культури мовлення у саморозвитку особистості. Чим це викликано? Збільшився склад учасників масової комунікації (за віком, освітою, службовим становищем, за політичними, релігійними, партійними і громадськими інтересами); зникла офіційна цензура, через те мовлення людей стало більш відкритим, довірливим, невимушеним; переважає спонтанне та мимовільне мовлення, заздалегідь не підготовлене. Наприклад, якщо виступ і був підготовлений, то промовці намагаються говорити, а не читати; різноманітні

ситуації спілкування призводять до змін характеру спілкування. Воно звільняється від жорсткої офіційності, стає більш розкутим, вільним.

Навіть усім знайомий відомий вислів Сократа «Заговори, щоб я тебе побачив» [2] доводить, що високий рівень культури мовлення є яскравим свідченням високої загальної культури особистості.

Мова – не тільки засіб комунікації, але й спосіб духовної самоідентифікації. Передусім через мову, а не через одяг, багатство чи інші зовнішні ознаки людина виявляє індивідуальність, власну духовність, культуру, ставлення до свого народу, до соціуму.

Також важливо розуміти, що саме мова є характерною ознакою сучасної нації. Коли мова перестає виконувати основну функцію – бути засобом спілкування і мислення, вона стає мертвою, не розвивається і не вдосконалюється. Бо розвиток мови тісно пов'язаний з розвитком суспільства. Таким чином мова сприймається як явище суспільне. Немає і не може бути суспільства без народу, який є її творцем.

Сьогодні проблема культури мовлення набуває дедалі більшого значення. Вона потребує своєчасного вирішення і залежить як від людей, так і від держави [4].

Отже, враховуючи сучасну мовну ситуацію в Україні, вироблення мовної єдності – процес надзвичайно складний. Наша державна мова – українська. І це не лише наше минуле, це наше майбутнє.

Список використаних джерел

1. Шиловська О. М. Наратив як засіб саморозвитку та духовного становлення особистості. URL: <https://scholar.google.ru/citations?user=rBF2bksAAAAJ&hl=ru>

2. Александрова В.Ф. Мовленнєва культура сучасної молоді. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/6909/1/V_Aleksandrova_UMAN_GI.pdf

3. Шумейко О.А. Значення мови для саморозвитку особистості в сучасному українському суспільстві. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/16939/1/Shumeyko_117-121.pdf

4. Шлеїна Л.І., Адамович А.Є. Гендерна культура як невід'ємна складова soft skills в системі сучасної аграрної освіти як чинника формування особистості майбутнього фахівця. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: збірник науково-методичних праць. Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь: ТДАТУ. 2021. Вип. 24. С. 381-386 . URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/statti-za-2021-rik-5/>

Науковий керівник: *Адамович А.Є., к.філол.н., доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.*

ТУЛЛІЙ ЦИЦЕРОН ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИК ОРАТОРСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Мальчев Б.Р., *malchevbogdan@gmail.com*

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Туллій Цицерон – один з найвидатніших ораторів у світовій історії. Мабуть, жодна інша людина не дала філософії ораторського мистецтва стільки, скільки дав Цицерон. Це видатний, і, мабуть, один з найбільш відомих політичних діячів Стародавнього Риму. Побудувавши блискучу політичну кар'єру, він славився майстерним красномовством та видатним талантом до публічних виступів. Сучасники Цицерона, говорили, що під час його виступів у давньоримському Сенаті добігали кінця всякі сторонні дискусії, і увагу senatorів було прикуто виключно до нього. Його рівень майстерності володіння словом і тоді, і зараз, заслуговує на особливу увагу.

Цицерон вважав, що основа ораторського мистецтва перш за все – глибоке знання предмету; однак, якщо за промовою не має глибокого змісту, засвоєне і пізнане оратором – це порожня балаканина. Марнослов'ю – не місце у воістину видатній ораторській промові. Однак, Цицерон говорив: – «Ораторське мистецтво неможливе, якщо оратор не досконало опанував предмет, про який хоче говорити. Таким чином, Цицерон ставив в абсолют саме знання, як найважливіший ресурс в досягненні красномовства [1, с. 302]. Допитливий розум, жадібний до знань – це кращий друг всякого, хто досяг ораторського успіху. Красномовство – це мистецтво, але найскладніше з мистецтв.

Він підтримує Платона і Аристотеля в тому, що мова, що відповідає почуттям і думкам слухачів, становить невід'ємне надбання оратора [2, с. 25]. Тільки лише емоція, вкладена в промову може змусити серця аудиторії запалати в нових почуттях. Оратор, що вміє передавати емоції, а не говорить сухо і занадто стримано, мабуть, з більшою ймовірністю завоює серця своїх слухачів. У цих судженнях криється психологічна природа ораторського мовлення: «Кому, наприклад, невідомо, що вища сила оратора в тому, щоб запалювати серця людей гнівом, або ненавистю, або скорботою, а після цих поривів знову звертати до лагідності і жалості? Але досягти цього красномовства може тільки той, хто глибоко пізнав людську природу, людську душу та причини, що змушують її спалахувати і заспокоюватися», – писав Цицерон. Тільки лише розуміючи людські почуття оратор зможе заглянути в душу своєї аудиторії. За думкою великого оратора, саме розуміння всього емоційного спектра, подібно предмету мовлення, дає оратору можливості, не тільки донести свою думку до публіки, але і переконати в своїй правоті всякого, навіть слухача-скептика. Адже емоція – це щось живе, що торкається самого серця.

Однак, які здібності, або ж, навички необхідні оратору? На думку Цицерона, по-перше, це природне обдарування, жвавість розуму і почуття, ступінь ерудованості та обсяг пам'яті, доступної для оперативного запам'ятовування; по-друге, вивчення – це опанування теорії ораторського мистецтва, адже ораторами не народжуються, а стають; по-третє, практика, як умова більше практики. За словами Цицерона: – «Перо – кращий учитель, написана промова краще тільки продуманої» [3, с. 22]. У цих твердженнях немає нічого нового, оскільки про це писав ще Аристотель. Проте Цицерон намагається синтезувати попередні теорії, осмислити їх і після, на їх основі створити узагальнену теорію ораторського мистецтва. Втім, основна ідея всякого митця, хто до, або після Цицерона, намагався створити теорію ораторського мистецтва одна – стати оратором, при належній підготовці і великій праці, може абсолютно кожен!

У першій частині роботи «Про оратор» Туллій Цицерон намагається створити ідеал освіченого оратора, оратора-політика, який був би одночасно і філософом, і істориком, і знав би право [4, с. 12]. Цицерон вважав, що ораторське мистецтво – це породження суспільства, а політика, як найбільш важливий аспект громадського порядку, головний об'єкт красномовства. «Якщо ж мова йде про те, що по-справжньому чудово, – пише Цицерон, – то пальма першості належить тому, хто і вчений, і красномовний. Якщо ми погодимося назвати його і оратором, і філософом, то сперечатись нема за що, якщо ж ці два поняття розділити, то філософи виявляться нижче ораторів, тому що досконалий оратор володіє всіма знаннями філософів, а філософ далеко не завжди має в своєму розпорядженні красномовство оратора; і дуже шкода, що філософи цим нехтують, бо воно, здається, могло б послужити завершенням їх освіти». З цього висловлювання слідує, що образ ідеального оратора – це надзвичайно освічена і промовиста фігура, здатна бути вищою за повсякденну свідомість.

У висновку можна сказати, що Туллій Цицерон воістину видатний оратор, але в той же час, значний теоретик і практик, який заклав основи сучасного вчення про ораторське мистецтво. Він був закоханий у свою справу, – «Не знаю нічого прекраснішого, ніж уміння силою слова приковувати до себе натовп слухачів, залучати їх розташування, направляти їх волю куди хочеш і відвертати її звідки хочеш». Він Видатний майстер, Великий оратор!

Список використаних джерел

1. Крикун В. Ю. Риторика як наука та навчальна дисципліна: історія і сучасність //Гілея: науковий вісник. – 2014. – №. 87. – С. 301-305.
2. Чорнобай О. Феномен Цицерона: теорія і практика риторичної аргументації //Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. – 2017. – №. 865 (14). – С. 25.
3. Ткаченко Л. П. Риторика як компонент освіти в Давньому Римі //П 86 Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загаль. – 2010. – С. 22.
4. Бондар Ю. Марк Туллій Цицерон як публікатор-видавець //Вісник Книжкової палати. – 2016. – №. 5. – С. 9-13.
5. Шлеїна Л.І. Тараненко Г.Г. Ісакова О.І. Єременко Л.В. Організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності здобувачів ЗВО під час вивчення суспільно-гуманітарних дисциплін. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти. Випуск 24. Збірник науково-методичних праць. Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь. 2020. 581 с. С.248-252. URL: http://www.tsatu.edu.ua/shn/wp-content/uploads/sites/59/4_orhanizacija_samostijnoi_navchal_no_piznaval_naoi.pdf

Науковий керівник: Шлеїна Л.І., доктор філософії з пед.н., старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ КРИЗЬ ПРИЗМУ СОЦІОЛОГІЇ

Покуса О.Р., *expert.kzcpo@gmail.com*

*Комунальний заклад «Центр позашкільної освіти» Мелітопольської міської ради
Запорізької області*

В Україні вже з 2013 офіційно працює Положення про дистанційне навчання у якому зазначено, що дистанційне навчання – це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Сьогодні дистанційні технології навчання вже зайняли одне із провідних місць у світовій освітній практиці, зацікавленість в такій формі освіти постійно зростає, а якісні характеристики методу засвідчують переважно позитивні моменти. Несподіваний для більшості перехід всієї середньої освіти України на дистанційну форму навчання в умовах вимушеного карантину, пов'язаного з пандемією *COVID-19*, висвітлив і низку проблем, які щоденно відчувають всі учасники освітнього процесу, зокрема проблему педагогічну – відсутність очного спілкування вчителя й учня, а отже, і повноцінного індивідуального підходу до школярів в навчанні й вихованні.

Не менш проблемним видається і рівень самодисциплінованості, свідомості і самостійності значних школярських груп тощо. Отже, хоча, більшість з очевидних проблемних ситуацій стосуються, насамперед, недостатньої технічної забезпеченості всіх учасників процесу навчання, або певного рівня навичок, з огляду на низку чинників, існує потреба виявити актуальні запити школярів та наявні можливості поліпшення ситуації засобами соціологічного дослідження.

Важлива роль у дослідженнях різнопланових проблем розвитку дистанційної освіти як сукупність сучасних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) відіграють роботи Д. Кігена. Значний внесок у розробку теорій ДО згаданих вище груп, а

саме в теорію автономії і незалежного навчання, здійснили Р. Делінг, Ч. Ведемеєр, М. Мур, в теорію індустріалізації викладання – О. Петерс, а в теорію інтерактивності й комунікації – Б. Гольмберг та інші дослідники.

Важлива роль у дослідженнях різнопланових проблем дистанційного навчання в умовах карантину, викликаного пандемією *COVID-19* сьогодні належить таким наукам як соціальна психологія, педагогіка, соціологія.

Однак, на нашу думку, досі бракує окремих соціологічних досліджень, які детальніше виявлятимуть і розкриватимуть характеристики впливів дистанційного методу на ставлення старшокласників до освіти та зміни локального (в рамках школи, класу) характеру, викликані впровадженням дистанційної освіти в умовах карантину.

Мета дослідження: виявити ставлення старшокласників до дистанційної освіти і проблем, пов'язаних з її впровадженням в умовах карантину.

Нами було проведено дослідження з теми «Дистанційне навчання – вимога сьогодення!?». Сьогодення диктує нам певні вимоги: проводити заняття віддалено, не бачити вчителів та однокласників, не мати можливостей послухати пояснення теми особисто й отримати допомогу в момент виникнення проблеми. Ці проблеми принесла нам пандемія, яка змусила всіх терміново опанувати цифрові інструменти й випробувати нам, учням, нові педагогічні підходи та методики.

Вимушене дистанційне навчання стало викликом для всіх учасників освітнього процесу: вчителів, батьків та учнів.

Завдання полягає в тому, щоб зрозуміти, як учні оцінили та оцінюють організацію дистанційного навчання у закладі, з якими проблемами стикалися під час навчання, які «плюси» і «мінуси» дистанційного навчання зазначають учні.

Респондентам було запропоновано заповнити онлайн-анкету «Використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі». Опитування складалося з 11 питань. Респондентами стали 43 учні 8-9 класів Мелітопольської СШ № 23; 23 учні 8 кл., що становить 53,5 % та 20 учнів 9 кл., що становить 46,5 %. Щодо гендерної участі в опитуванні, то дівчата склали третину опитаних, а хлопці – дві третини.

За результатами соціологічного онлайн опитування «Використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі» ми зробили такі висновки:

Позитивні аспекти:

1. Більшість респондентів задоволені організацією дистанційного навчання у школі.
2. Респонденти вважають підтримують способи спілкування з учителями через електронну пошту та платформу *MOODLE*.
3. Рівень навчальних досягнень учнів під час дистанційної форми навчання змінився – втричі збільшилася кількість учнів, що оволоділи матеріалом на високому рівні, але з'явилися учні, що отримали результатами оцінювання початкового рівня.
4. Переважна більшість опитаних учнів відзначили, що перевагою дистанційної форми навчання є:
 - ✓ доступ до освітніх ресурсів можливий у будь-який зручний час;
 - ✓ можливість засвоєння матеріалу у зручному темпі, за необхідності можна переглянути вивчений матеріал;
 - ✓ відсутність прив'язки до місця проведення заняття, можливість займатися вдома, у парку, інших місцях.

Негативні аспекти:

1. Низька якість засвоєння навчального матеріалу
2. Відсутність особистого контакту з педагогами
3. Слабке бажання вчитися поза закладом
4. Відсутність чіткого розпорядку та режиму дня

Список використаних джерел

1. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія. Смульсон М.Л., Машбиць Ю.І., Жалдак М.І. та ін.; за ред. М.Л. Смульсон. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 240 с.
2. Положенням про дистанційне навчання, затвердженим наказом МОН від 25.04.2013 № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0703-13>
3. Результати опитування батьків «Навчання дітей під час карантину». URL: <https://cutt.ly/eRNu9bk>
4. Совсун І. Нова освітня реальність: які виклики ставить карантин перед школою, та як дати їм раду. URL: <https://cutt.ly/zRNioL7>
5. Шуневич Б. Дистанційна освіта: Теорії автономії і незалежного навчання. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2002. № 6. С. 27–31.

Науковий керівник: *Глебова Н.І., доктор соціологічних наук, доцент МДПУ імені Богдана Хмельницького, науковий керівник КЗ «ЦПО» ММР ЗО.*

ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ СОЛІДАРНОСТІ Й ЗГУРТОВАНOSTІ БАГАТОКУЛЬТУРНИХ ГРОМАД В КОНТЕКСТІ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Поліщук К.В., *expert.kzcpo@gmail.com*

*Комунальний заклад «Центр позашкільної освіти» Мелітопольської міської ради
Запорізької області*

Пандемія *COVID-19* завдала людству ще не до кінця усвідомленої економічної, соціальної шкоди, стала головним чинником погіршення психологічного стану і поставила світову спільноту перед двома можливостями: небезпекою небаченого колапсу і шансом для соціальної солідарності. Вона стала винятковою за характером і наслідками проблемою сучасності, яка викликає потребу єднання зусиль як на глобальному, міждержавному, державному, так і на рівні міжкультурної взаємодії і взаємодопомоги всіх членів будь-якої спільноти. Існують території найбільш уразливі до *COVID-19*, зокрема, це багатокультурні міста, представники яких (діаспора – частина народу (етносу), яка проживає за межами країни свого походження, вимушено переселені особи/мігранти, іноземні студенти тощо) мають обмежений доступ до прозорої й зрозумілої інформації, а тому зіткнулися з відчуттями ізольованості, страху, відсутності контролю над ситуацією. Тому важливою є розробка міжкультурного діалогу й стратегій, що сприяють досягненню взаєморозуміння й соціальної згуртованості членів цих спільнот й їх міжетнічній інтеграції. Тому країни повинні працювати разом, вчитися один у одного і всіляко координувати свої зусилля задля подолання міжкультурних бар'єрів.

Характер і масштабність проблеми актуалізують громадський і науковий інтерес як до виявлення «маркерів напруги», так і до пошуку системних чинників активізації суспільної солідарності та згуртованості в протистоянні пандемії *COVID-19*. Адже для того, щоб перемогти вірус, спільноти, країни і весь наш багатокультурний регіон повинні працювати разом, вчитися один у одного, всіляко координувати свої зусилля задля досягнення високого рівня солідарності й згуртованості. Саме тому, соціально-філософське осмислення пандемії як глобальної проблеми, набуває особливого значення для пошуку засад суспільного згуртування, як засобу зниження напруженості та соціальної солідарності багатокультурних громад, щоб якнайкраще вчитися один у одного і всіляко координувати свої зусилля в складних умовах пандемії *COVID-19*. Враховуючи той факт, що у вітчизняній науково-філософській думці дуже мало досліджень пандемії з точки зору її цілісного осягнення, дана праця є одним з перших внесків у заповненні цієї нагальної проблеми.

Мета дослідження: розкрити сутність факторів, які детермінують процеси соціальної солідарності і ефективної консолідації зусиль для подолання пандемії.

Соціальна ситуація в Україні та світі вкрай напружена, адже кожного дня ми вмикаємо телевизор чи гортаємо сторінки в соціальних мережах і скрізь бачимо страшну статистику, жахливі подробиці епідемії. Солідарність й згуртованість – кращий індикатор боротьби проти пандемії, адже її не можливо побороти наодинці. Категорія «соціальна солідарність» розглядається сучасною філософською наукою в різноманітних контекстах соціальної взаємодії і означає єдність (групи або класу), або дій, які породжують єдність інтересів, цілей, стандартів і взаєморозуміння, або ж ґрунтується на них, відсилає до таких соціальних зв'язків, які об'єднують людей в одне ціле. Соціальна солідарність й згуртованість набуває атрибутивного значення стосовно засад суспільного функціонування та суспільного розвитку в позитивістських та структурно-функціональних філософських концепціях.

Солідаризаційні процеси сучасними зарубіжними і вітчизняними дослідниками сьогодні пов'язуються насамперед з такими феноменами сучасності, як кооперація, згуртованість, єдність, суспільна довіра, наявність загальних ідей, поглядів, цілей, належність до певного цілого в різних аспектах та на різних рівнях проявів цього явища: від солідарності малих груп до соціальної солідарності суспільства в цілому, де солідарність розглядається як одна з передумов стабільності й соціального порядку.

На думку експертів пандемія *COVID-19* завдала нам ще не досягнутої індивідуальної, економічної, соціальної шкоди. Пандемія – це перевірка людства на здатність протидіяти загальноцивілізаційним загрозам, організуватися для вирішення нагальних проблем і робити правильні висновки, а світу стати взаємопроникливим. Ми повинні бути надзвичайно пильними, відкритими. Водночас, громадянське суспільство вже посідає чільне місце у вирішенні проблеми пандемії *COVID-19* за допомогою різних громадських ініціатив.

Під час криз люди, які не говорять на мові більшості в країні проживання, часто опиняються в скрутному становищі, коли вони не отримують необхідної інформації. Програма Ради Європи «Інтеркультурні Міста» працює над тим, щоб допомогти багатокультурним містам переглянути свою політику через призму інтеркультурності, розробити всеосяжні інтеркультурні стратегії з метою позитивного управління різноманітністю і реалізації переваги такого етнокультурного розмаїття для міст в цей складний і невизначений період пандемії *COVID-19*. Інтеркультурність – це розуміння того, що різноманітність та позитивна взаємодія між різними культурами не є загрозою, а перевагою для суспільства. Аналіз успішних інтеркультурних кейсів дає підстави вважати, що інтеркультурний чинник може стати тим підґрунтям, на якому поступово можуть будуватися міські соціальні комунікації, активні форми взаємодій та діалогу, формуватися солідарні відносини членів міського співтовариства. Саме тому наразі так важливо взяти до уваги урбаністичну модель інтеркультурної інтеграції, що реалізовується містами-учасниками Програми Ради Європи «Інтеркультурні міста» для подолання спільних загроз егоїзму, байдужості й навіть паніки, а також задля пошуку ресурсів міжнародної співпраці, забезпечення членів їх етноспільнот належними умовами проживання в соціокультурному просторі, які сприятимуть соціальній солідарності й згуртованості. «І тут не допоможе навіть найкраща вакцина... Нам потрібна вакцина людської любові та благодійності».

Солідарність й згуртованість зусиль для подолання пандемії неможливо нав'язати, як і неможливо нав'язати дух патріотизму та поваги до держави, чи виховати його за допомогою тих або інших закликів і декларацій. Лише розумною політикою, твердістю і наполегливістю в утвердженні прав і свобод громадян та засадничих цінностей сучасної цивілізації, професіоналізмом у вирішенні завдань – Україна може завоювати довіру усіх своїх громадян і активно залучати їх до розбудови демократичного громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Афанасьева Людмила, Рубікондо-Хованова Ксенія Інтеркультурне місто як модель інтеграції українських спільнот у сучасний європейський простір. Українознавчий альманах. Випуск 18. 2015. <https://ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/article/viewFile/2/10> (дата звернення 10.12.2020)

2. Бондаренко М., Бабенко С., Боровський О. Соціальна згуртованість в Україні (досвід аплікації методики bertelsmann stiftung до даних європейського соціального дослідження). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Соціологія. Київ, 2017. № 1(8). С. 58–65

3. Intercultural Cities: COVID-19 Special page. URL: <https://www.coe.int/en/web/interculturalcities/covid-19-special-page> (дата звернення 05.12.2020)

4. Kenneth N., Heiko G. Patterns of Participation: Political and Social Participation in 22 Nations. *WZB Discussion Paper, Berlin*. SP IV 2008-201. URL: <https://www.econstor.eu/handle/10419/49726>. (дата звернення 12.12.2020).

Науковий керівник: *Афанасьєва Л.В., к.філос.н., доцент Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, науковий керівник КЗ «ЦПО» ММР ЗО.*

КОНФЛІКТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Реплянчук В.В., vladislavreplianchuk@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Конфлікт – це зіткнення протилежно спрямованих, несумісних одна з одною тенденцій, інтересів, думок, поглядів; серйозні розбіжності; гостра суперечка.

Цьому питанню було присвячено багато робіт з психології, філософії, педагогіки та етики, наприклад, бажано виділити "Політична психологія" (В. Котигоренко), "Психологія управління конфліктами в організації" (Т.М. Дзюба) та ін. Головною рисою цих праць та метою є багатосторонній підхід до цієї проблеми як ключової з давніх часів людства. Люди, занурюючись у конфлікт звичайно прагнуть скоріше завершити його, але іноді краще його попередити, адже мало хто зацікавлений у власне конфлікті.

Так, у навчальному посібнику Н. В. Партнико аналізує вислів Василя Сухомлинського, який теж досліджував цілісність цього питання: "Конфлікт між педагогом і дитиною, між учителем і батьками, педагогом і колективом – велика біда навчального закладу. Найчастіше конфлікт виникає тоді, коли вчитель думає про дитину несправедливо. Думайте про дитину справедливо – і конфліктів не буде. Уміння уникнути конфлікту – одна зі складових частин педагогічної мудрості вчителя. Попереджаючи конфлікт, педагог не тільки зберігає, а і створює виховну силу колективу" [1].

Досліджуючи типи конфліктів, можна виділити такі: - реальний конфлікт – це конфлікт, який об'єктивно існує і адекватно сприймається; - випадковий або умовний конфлікт – залежить від обставин, що можуть змінюватися, але ці обставини не усвідомлюються конфліктуючими сторонами; - зміщений конфлікт – реальний конфлікт, за яким приховується інший конфлікт, що є справжнім чинником конфліктної ситуації; помилково дописаний конфлікт – конфлікт, що помилково тлумачиться; - латентний конфлікт – конфлікт, який має відбутися, але не виникає тому, що не усвідомлюється; Хибний конфлікт – у цьому випадку реальних підстав для конфлікту не існує, об'єктивно його немає, але він виникає у свідомості конфліктуючих сторін через помилкове сприймання та розуміння ситуації [2].

Професійна діяльність розглядається як система неповторних, унікальних за своєю природою професійних ситуацій, на основі чого реалізується прийняття оптимальних рішень.[3] Це в свою чергу, викликає необхідність формування у спеціаліста гнучкого, інтенсивного, винахідливого професійного мислення.

Однією з найбільш цінних характеристик професіонала є вміння подолати конфліктну ситуацію. Цим добре володіють лідери у різних галузях. Соціолог Р. Дарендорф вказує на три важливі обставини, що сприяють успішному врегулюванню конфліктів: 1) наявність

ціннісних передумов; 2) рівень організації сторін; 3) сторони конфлікту повинні дотримуватись певних правил, що дають змогу зберегти або підтримувати їхні відносини [4].

Таким чином, роль дослідження конфліктів визначається як пріоритетна у професійній діяльності. Без правильної моральної та психологічної підготовки з приводу конфліктних ситуацій не буде значних досягнень [5]. Потрібно пам'ятати, що єдиний спосіб досягнути кращого результату в суперечці — відхилитися від суперечки.

Список використаних джерел

1. Партико Н.В. Психологія конфліктів : навч. посіб. Львів: Львівська політехніка, 2019. 132 с.

2. Карамушка Л.М., Дзюба Т.М. Психологія управління конфліктами в організації : (на матеріалі діяльн. освіт. організацій) : монографія. АПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка, Полтав. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка.

3. Захарчин Г.М., Винничук Р.О. Управління конфліктами : навч. посіб.. – 2-е вид., допов. – Львів : Львівська політехніка, 2019. 192 с.

4. І. Л. Валевська І.Л., Г. М. Перепелиця Г.М. Конфлікт міжнародний. Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. К: Знання України, 2004. Т.1. 760с.

5. Максимець О.М., Адамович А.Є. Переговори як складова частина ділової комунікації. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 36, 2021. С. 124-128. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/statti-za-2021-rik-5/>

Науковий керівник: *Адамович А.Є., к.філол.н., доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.*

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК ОДИН З ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ: ПОТЕНЦІЙНІСТЬ І ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Резниченко А. А., artyr00reznichenko@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Дистанційна освіта стала однією із складових сучасного життя, різні її форми активно впроваджуються в освітній процес як за кордоном, так і в нашій державі. Вперше поняття дистанційного навчання з'явилося у XVIII столітті, коли особливої популярності набула пошта. Тоді студенти й викладачі обмінювалися листами: викладачі відправляли навчальні матеріали й завдання, а студенти – свої роботи. Така ситуація була обумовлена труднощами переміщення між регіонами, і цей вид освіти був єдиною можливістю для студентів отримувати кваліфікований супровід викладачів. «Кореспондентський» тип дистанційного навчання використовують студенти у всьому світі і в епоху інформаційних технологій. Актуальність дистанційного навчання через два століття пояснюється його доступністю, студент незалежно від свого місця знаходження у зручний для нього час має можливість доступу до навчального матеріалу та спілкування з викладачем. Окрім того, використання дистанційної освіти через мережу Інтернет відкриває доступ до широкої джерельної бази.

Кінець XX століття ознаменувався появою і розвитком інформаційних технологій. Це забезпечило прорив у дистанційній освіті, зробило її більш доступною, окреслило нові перспективи та методики подачі матеріалу. Використання мережі Інтернет, теле- та радіоэфірів, доступ до наукових джерел дало людям можливість у вільний час, не виходячи з дому знайомитись з останніми науковими досягненнями, переглядати та слухати освітні теле- та радіопередачі. Останнім часом в освітньому просторі спостерігається тенденція

розвитку дистанційних форм здобуття освіти: заклади вищої освіти (ЗВО) пропонують можливість здобуття як першої, так і другої вищої освіти.

Популярність впровадження форм дистанційного навчання в освітній процес сучасними закладами вищої освіти обумовлює необхідність дослідження їхніх можливостей щодо формування кваліфікованих фахівців.

Аналіз теоретико-методологічних джерел [1–4] показав, що система освіти (зокрема і вищої) ще не готова до відмови від класичних очних форм навчання і впровадження форм дистанційного навчання. Думки науковців щодо потенційності дистанційної освіти розділились. Можна виділити три принципові позиції стосовно цього питання.

Першу представляють *противники всіх нових форм навчання, зокрема, повного переходу на дистанційну форму*. Ця група науковців схиляється до думки, що дистанційна освіта знижує рівень знань та підготовленість до майбутнього працевлаштування, адже відсутнє стимулювання здобувачів вищої освіти (не кожен з них має бажання самостійно оволодівати певною інформацією, а методи та засоби контролю легко можна обійти за допомогою інтернет-ресурсів, доступ до яких відкритий).

Другу становлять науковці, які *вважають, що дистанційна форма не зможе повністю замінити очну, однак вона має право на існування як складова навчального процесу*. На їхню думку, «домашня освіта» цілком відповідає сучасним вимогам та потребам суспільства, а дистанційну освіту вважають тимчасовою необхідністю, що обумовлена зовнішніми факторами, але повністю замінити очне навчання вона не зможе.

Представники третьої вважають, що *майбутнє саме за дистанційною освітою, а традиційні методи навчання застарілі і повністю себе вичерпали*. Цю позицію здебільшого відстоюють молоді науковці, які керуються вимогами науково-технічного прогресу та передовими технологіями. Для них пріоритетним завданням є створення нового освітнього простору, адже майбутнє, на їхню думку, саме за дистанційною освітою.

Однак, не зважаючи на протиріччя, пов'язані із впровадженням форм дистанційного навчання в освітній процес, можемо констатувати, що дистанційна освіта вже стала важливою складовою, яка активно впроваджується упродовж останніх років. І вже можемо виявити проблеми, пов'язані із її впровадженням.

Система дистанційної освіти дає рівні можливості реалізовувати права людини на освіту та отримання інформації. ЗВО активно розвиваються у напрямку надання різних форм навчання та пропонують цільовій аудиторії можливість доступу до навчальних матеріалів, зокрема і в онлайн-форматі. Потреба дистанційних форм навчання обумовлена посиленням уваги до особливостей використання інформаційних технологій в освіті. Висвітлюючи переваги дистанційного навчання у ЗВО, насамперед треба зазначити, що воно вирізняється такими можливостями, як: гнучкість, мобільність, модульність, паралельність, масштабність та ін. Перевагами дистанційного навчання можна назвати масовість, рентабельність, цілодобовий доступ до навчальних матеріалів, відсутність географічних кордонів тощо. Обмін інформацією між викладачами та здобувачами відбувається за допомогою онлайн-сервісів. Здобувач може отримати консультацію, необхідну літературу від викладача, вивчити матеріали курсу віддалено. Контроль знань також проводиться дистанційно, за допомогою відеозв'язку або інтерактивних програм тестування. Треба зазначити, що застосування дистанційного навчання суттєво скорочує фінансові витрати як здобувачів, так і ЗВО. Однак, навіть найкраща система освіти не є ідеальною. Не є винятком і дистанційне навчання, тому доречно зупинитись на його проблемних моментах.

По-перше, *дистанційна освіта знищує професійні якості майбутнього фахівця*. Здобувач вищої освіти не має можливості безпосередньо брати участь в обговоренні важливих питань, пов'язаних з його фаховою компетентністю (опосередковане спілкування заважає розвитку комунікативної якості, нівелюється важливість запам'ятовування інформації, відсутня практична складова, що допомагає розвивати навички для подальшого працевлаштування).

По-друге, *дистанційна освіта губить індивідуальні людські якості*. Через слабе бажання самостійно розвиватись, знаходити та користуватися інформацією втрачається пунктуальність, відповідальність здобувача вищої освіти. Саме гнучкий графік, вільний доступ до будь-яких джерел та відмова від записів є причиною цих проблем.

По-третє, *дистанційна освіта доступна не кожному*. Відсутність технічного забезпечення не дає можливості тим, хто бажає вчитися, оволодівати певними знаннями та інформацією.

Зазначені положення дають нам підстави сумніватись в ефективності дистанційної освіти щодо належної підготовки майбутніх фахівців. Однак, ми переконані, що ці моменти можна знівелювати, адже їх причини криються у кожному з учасників освітнього процесу. Головним чинником результативності дистанційних форм навчання є здатність до самоконтролю та саморозвитку, якщо здобувачеві притаманні ці якості, то ніяких проблем щодо його фахових компетентностей не буде. Не менш важливими якостями є відповідальність і пунктуальність, що лише частково залежить від ситуації і більшою мірою визначаються характером людини, її світосприйняттям та позиціонуванням у суспільстві. Треба звернути увагу й на створення належних умов для всіх здобувачів стосовно їх технічного забезпечення.

Підсумовуючи, можемо зазначити, що дистанційна освіта є ефективною й перспективною формою організації освітнього процесу. Вона повністю та остаточно не зможе замінити очне навчання (у найближчий час), однак вона є раціональним рішенням для людей, які бажають здобути освіту, але мають певні обмеження. За правильного вибору стратегії розвитку та рівномірного поширення, «домашня освіта» стане популярною та якісною, і все більша кількість людей зможе отримувати знання і здобувати професію у будь-якому місці й у будь-який час. Але треба враховувати, що здобути професію дистанційно можливо лише маючи такі якості як самодисципліна, самоорганізація, працьовитість, наполегливість, уважність і відповідальність.

Список використаних джерел

1. Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти : збірник праць Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 6 червня 2020 р.). Харків, 2020. 384 с.

2. Дистанційна освіта: забезпечення доступності та неперервності освіти впродовж життя : матеріали ХЛІІ Міжнародної науково-методичної конференції (м. Полтава, 9–10 лютого 2017 р.). Полтава ПУЕТ 2017). Полтава, 2017. 366 с.

3. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця, 2017. 102 с.

4. Троїцька Т. С, Троїцька О. М, Поправко О. В. Конструктивізм і діалог у викликах сучасній традиційній освіті. Особистісно-професійний розвиток учителя Нової української школи: світові освітні практики, український контекст: матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (6–8 червня 2019 р., м. Мелітополь). М. : ФОП Однорог ТВ. 2019. С. 273–277. URL:

http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/4676/1/%D0%A2%D1%80%D0%BE%D1%97%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%A2%D0%9C_%D0%A2%D1%80%D0%BE%D1%97%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9E%D0%9C_%D0%9F%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E%D0%92.pdf

Науковий керівник: Поправко О. В., к. ф. н., доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.

ПОКОЛІННЯ БОБО ЯК НОВИЙ СОЦІАЛЬНИЙ КЛАС СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Роговський М.С., *nik.rogovskiy@gmail.com*

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Сучасний світ знаходиться у постійному динамічному русі, що відображається на людині, її ціннісних пріоритетах, духовному світі та життєвих цінностях [1]. Не втрачаючи своєї цілісності, особистість в умовах мінливості соціокультурного простору віднаходить нові духовні складові життєвого самовизначення [2; 3], що спричиняє появу нового типу людини, яскравим прикладом чого можна назвати покоління бобо.

Уперше термін «бобо» було застосовано американським журналістом Д.Бруксом у книзі «Бобо у раю. Звідки береться нова еліта» [4] для позначення конкретного соціального класу, який він охрестив богемною буржуазією, яку частіше називають хіпстерами. Згодом термін набув нових сенсів, враховуючи, зокрема, тип мислення, культуру споживання і навіть стиль одягу.

Згідно з офіційним визначенням, покоління бобо – це високоосвічені люди, які поєднують заможний спосіб життя з нонконформістськими цінностями, яких Д.Брукс назвав їх богемною буржуазією – *bourgeois bohemians*, скорочено – *bobo* [4]. Від богеми вони взяли спосіб життя і любов до мистецтва, від буржуазії – гарне матеріальне становище та заповзятливу жилку. Але це не золота молодь, яка витрачає гроші багатих батьків, а нова еліта, яка отримала багатства самостійно. Невдалим є прирівняти їх із хіпстерами, хоч вони й схожі. Проте, варто зазначити, бобо набагато більше уваги приділяють матеріальному статусу.

У той же час бобо об'єднали цінності двох попередніх та абсолютно різних поколінь – хіпі та яппі. Початок інформаційної епохи дозволило багатьом людям заробляти життя не фізичною працею, а знаннями. Хіпуюче покоління 60-х отримало можливість розбагатіти. У 80-ті багато його представників стали яппі – зятими кар'єристами та матеріалістами. Щоб примирити колишні антибуржуазні ідеї з новими можливостями, вони створили гібридну культуру бобо.

Аналізуючи філософію та життєві цінності бобо, варто зазначити, що вони є яскравим прикладом того, як можна поєднувати непоєднуване та керуватися взаємовиключними параграфами. Їх філософія являє собою складний синтез матеріалізму та духовності, гедонізму та самообмежень, бізнесу та творчості. Цей клас добре заробляє, але воліє не накопичувати, а витратити гроші, особливо на враження, навчання та саморозвиток. Витрати підпорядковані двом критеріям – корисності та естетичності. Щоправда, у стовідсоткових бобо ці параметри виходять за межі звичних визначень.

Ще одна особливість бобо – купувати дорогі професійні речі, навіть якщо покупець не має жодного стосунку до цієї професії. Наприклад, промислове обладнання для обсмажування хліба замість звичайного тостера чи альпіністські черевики замість кросівок. Бобо важливо показати, що вони знаються на хороших речах і купують тільки те, що прослужить багато років. Часто вони переплачують за унікальність та лімітованість. Якщо бобо вибирає гаджет, це буде остання модель, яка ще не випущена в масовий продаж. Якщо м'ясо, то тварин, які паслися на альпійських луках та яким робився щоденний масаж під класичну музику.

Крім того, що приносить користь їм особисто, богемні буржуа цікавляться тим, що служать спільній користі та підвищенню усвідомленості суспільства. Вони купують органічні продукти за космічними цінами, підтримують зелені акції, нерідко дотримуються вегетаріанства чи веганства. Головні захоплення бобо — заробляти гроші своїм розумом і саморозвитком, зокрема духовним. У перервах між роботою вони медитують, ходять на йогу, влаштовують ретрити на Тибеті, подорожують екзотичними країнами.

Фізичний аспект також важливий, адже впливає на якість життя. Бобо стежать за здоров'ям, займаються спортом, відвідують спа-салони та щедро платять за процедури омолодження. У духовному плані, як і у сфері відносин, бобо не мають чітких орієнтирів, тут панують плюралізм і вільнодумство. Д.Брукс, який, до речі, і себе зараховує до нової еліти, пише, що поєднати несумісне їм вдалося тільки ставши поверхневими, адже вони просто відкинули глибокі думки та високі ідеали, які б їх мучили, якби вони оцінювали себе відповідно до них [4].

Серед бобо немає людей робітничих професій, натомість є дизайнери, підприємці, інвестори та зірки шоу-бізнесу. Ідеальна робота для бобо – та, яка сприяє саморозвитку та творчому самовираженню. Ці параметри цінуються навіть вище фінансового статусу, хоча останній низьким не може бути в принципі.

Феномен бобо став предметом вивчення соціологів та психологів. Фахівці вважають, що діями цього класу керують почуття провини за жадібність попереднього покоління та так званий спокутний консьюмеризм. Простіше кажучи, бобо витрачають гроші, щоб показати, що вони від них не залежать, але водночас намагаються виправдатись перед світом за своє багатство. Ще один спосіб виразити себе і показати відмінність від інших для бобо – це одяг. Їхній стиль елегантний, але недбалий, вони люблять міський smart casual, але привносять до нього етнічні мотиви. Носять речі класу люкс, але ви ніколи не побачите на їхньому одязі відомий лейбл. Люблять натуральні тканини, екологічні матеріали та складні фактури. Фірмовий прийом бобо – mix & match, змішувати та поєднувати. Одягаючи на важливий захід костюм із кросівками або збираючи в одному образі різні стилі, вони виражають свою індивідуальність та нонконформізм.

Обираючи та облаштовуючи житло, представники цього класу теж підкреслюють свою несхожість на інших, тонкий смак та любов до еklekтики. Інтер'єр у стилі бобо збудований на контрастах. Прості на вигляд дерев'яні меблі можуть поєднуватися з музейними експонатами, раритетними килимами та арт-об'єктами.

Д.Брукс вважає, що головним здобутком бобо є збагачення інтелектуального життя суспільства та економічна стабільність. Деякі дослідники з ним солідарні і кажуть, що злиття буржуазії та богемі навіть породило креативний клас – найвпливовіший прошарок суспільства у розвинених країнах. Інші сприймають бобо як відокремлену групу багатіїв, яких турбує лише власний добробут, або схиляються до того, що богемна буржуазія – тимчасове явище, яке вже відходить у минуле. Але навіть якщо бобо зникнуть, вони залишать як мінімум їхній особливий стиль і тренд на усвідомлене споживання, адже світ не є сталим, він змінюється, а з ним змінюються і людина, її цінності та духовний світ [1], підтвердженням чого і є покоління бобо.

Список використаних джерел:

1. Тараненко Г.Г. Аксиологическая составляющая современной человекомерной реальности: философско-методологический аспект. *Культура народів Причорномор'я*. № 269, Сімферополь, 2014. С.211–213.

2. Тараненко Г.Г. Духовна складова життєвого самовизначення особистості в умовах мінливості соціокультурного простору. *Людина в умовах мінливості соціокультурного простору: духовно-практичний вимір: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (3-4 червня 2016 р.)*. Мелітополь: вид-во МДПУ ім.Б.Хмельницького, 2016. Ч.1: Концептуальні схеми руху особистості у смислових просторах самовизначення. 231 с., С.187-190.

3. Тараненко Г.Г., Троїцька Т.С. Цілісність людини у трансдисциплінарному синтезі: спроба філософської кристалізації. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2017. № 15. С. 139-141.

4. *Brooks D. Bobos in Paradise: the new upper class and how they got there*. New York: Simon and Schuster, 2000. 142 p.

ХАРИЗМА ОРАТОРА – ЛІДЕРА СУСПІЛЬСТВА

Руссу Д.П., russudima889@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Загострення суспільно-політичної ситуації в Україні на тлі кризових процесів в економіці, ускладнення механізмів її функціонування, динамічних змін виробничих технологій, загострення конкуренції, глобалізаційних та ряду інших процесів обумовило значне зростання інтересу науковців і суспільства в цілому до харизматичного лідерства. Вирішення багатьох сучасних проблем нерідко пов'язується з діяльністю наділених особливими рисами й здібностями лідерів харизматичних особистостей, - здатних чітко визначити шляхи подолання кризових явищ, мобілізувати й повести за собою послідовників. У зв'язку з цим край актуальним виглядає аналіз основних концепцій пояснення харизматичного лідерства та його місця і ролі в управлінні.

«Харизма» з грецької перекладається як «дар», «милість». В Античну епоху воно зазвичай вживалося в значенні «Дар богів». У нашому контексті - це особливі риси й здібності, якості обраних богами людей, які вражали своєю надзвичайністю інших. Відтак, вони безмежно довіряли харизматичним лідерам й беззастережно підкорялися їх волі, слідували за ними [3, с. 20].

Давньогрецьку традицію підхопило християнство, в лоні якого й сформувалась «релігійна» концепція харизми. Її прихильники вважали, що харизматичні лідери дійсно володіють особливими екстраординарними якостями, які даровані їм «зверху». По-друге, їх дії оцінюються відповідно до моральних, етичних, соціальних та інших критеріїв. За ними лідерів поділяють на справжніх харизматиків, здатних підвищити силу волі підвладних їх впливові людей й стимулювати їх до самореалізації, і «псевдохаризматичних», які лише насолоджуються своєю «гіпнотичною» владою над людьми [3, с. 112].

Харизма - це влада, яка побудована не на логіці або за давньою традицією, а на особистих якостях лідера. Це здатність переконувати оточення, захоплювати їх своїми ідеями і вести за собою навіть дискомфорту зону. Завдяки цій здібності харизматика сприймають як виняткову особистість, яка має неповторні здібності і сили, як особу, гідну ролі лідера

Харизма - це відображене світло або ефект, який людина може створювати в певних групах та цільових аудиторіях. Це думка, яка створюється про неї в оточенні; те, як інші реагують на її слова, вчинки і жести.

Американський соціальний психолог В. Шутц вважав, що у кожної людини є три міжособистісні головні потреби, а саме:

- залучення до життя групи, відчуття себе її частиною;
- відчуття контролю, здатність чинити вплив на інших членів групи;
- відчуття довіри, близькі взаємини між співучасниками групи.

Лідер - це людина, яка може задовольняти ці потреби підлеглих і стежити за тим, щоб вони не послаблювали увагу людей від основної мети. Лідер - це контактна крапка групи з реальністю, і харизма лідера виникає саме в цій крапці. Орієнтуючись на ці потреби, осмислюючи їх, можна керувати своїм впливом. Ті, кого ведуть, мають не просто йти, а йти з радістю, нахненням.

Чи може кожен з нас «стати» харизматичним лідером? Відповідь дуже проста: так. Тому що вроджена харизма, як дар долі або спадковості - це міф. Він є вигідним для людей, які мають владу, оскільки міф про вроджену харизму здатний переконати «підлеглих» у винятковості лідерів. Він може бути вигідним людям, які від народження мають особливі

таланти чи здібності до лідерства та харизми, тому остерігаються конкуренції. Але лідери не особлива раса і не особливий підвид людей.

Д. Карнегі зауважував: «Головне для оратора - його індивідуальність, бережіть її і плекайте». Оратор має піклуватися про свій імідж, про свою харизму, як це роблять політики або журналісти, актори. В оратора слухачі прагнуть побачити, перш за все, індивідуальність, несхожість на інші, особистість, зрозуміти, чим він різниця від інших, яку позицію він займає і чи можна йому довіряти. Також, будь-яка аудиторія бачить і запам'ятовує особистість оратора спрощено, спростовуючи її під якісь стереотипи, уявлення або ролі такі як: безнадійний теоретик, чистий практик, мораліст, бюрократ або чиновник, веселун тощо.

Необхідно дбати про власний імідж, щоб Вас сприймали саме таким, яким Ви хочете себе бачити. Всі видатні оратори мали індивідуальність, харизму яскраво, непересічної людини, тому їх і слухали.

Ознаки харизми в людині: вміння спілкуватися; запам'ятовується зовнішність; сильний характер; гарні риторичні здібності; вміння гідно і впевнено триматися; професійні навички.

Уміння спілкуватися - на першому місці, оскільки без цього неможливо скористатися іншими.

Список використаних джерел

1. Адамович А.Є., Шлеїна Л.І. Посібник-практикум з дисципліни «Основи ораторського мистецтва». Мелітополь: ФО-П Однорог Т. В., 2021. 93 с. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/navchannja/posibnyky/>

2. Из чего состоит харизма - Режим доступа: URL: <https://lifehacker.ru/harizma/>

3. Энкельман Николаус Б. Харизма. Личностные качества как средство достижения успеха в профессиональной и личной жизни / Пер. с нем. «Интерэксперт», 2000. - 272 с.

Науковий керівник: Шлеїна Л.І., доктор філософії з пед.н., старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.

СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ

Савельєва Н.В., savelyeva2003@ukr.net

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Сучасне суспільство актуалізувало потребу у творчій та активній особистості, здатній до саморозвитку та самореалізації. Сучасна людина має бути вмотивованою на досягнення певних вершин у розвитку як свого професіоналізму, так і успішності в цілому. Проте, варто зазначити, що у сучасній професійній освіті зберігається традиційна технологічна парадигма підготовки майбутніх фахівців, які є недостатньо готовими до професійного зростання та самореалізації.

Реалізація компетентного підходу у професійній підготовці є однією з відповідей системи освіти на запит часу, що підтверджується державними освітніми стандартами. Значним і необхідним у професійній підготовці сьогодні стає формування у майбутнього фахівця як професійних, так і соціальних компетенцій, що демонструють готовність і здатність взаємодіяти у різних життєвих сферах, уможливаючи особистісну самореалізацію у суспільстві та досягнення успіху в професійній діяльності.

У сучасній науковій думці поки відсутнє єдине визначення феномену «соціальна компетентність», її структура, механізми та умови цілеспрямованого розвитку в освітньому просторі. Проте, на думку науковців, всі компетентності є соціальними, оскільки вони формуються у соціумі, а структуру соціальної компетентності складає сукупність соціальних компетентностей в основних сферах діяльності, що реалізуються через знання, уміння та

практичні навички. В означеному контексті найбільш важливими, на наш погляд, є наступні: компетентність у сфері прийняття рішень у стандартних і нестандартних ситуаціях, робота у колективі та команді, ефективне спілкування з колегами, керівництвом, споживачами, самоосвіта, організація своєї діяльності тощо [2; 3].

Термін «соціальна компетентність» визначається як свідоме вираження особистості, що виявляється в її переконаннях, поглядах, відносинах, мотивах, установках на певну поведінку, у сформованості особистісних якостей, що сприяють конструктивній взаємодії; здатність, готовність, активно використовувати знання, вміння, досвід у соціально орієнтованій діяльності, у соціальній творчості, соціальному проектуванні, соціальному партнерстві [4].

Враховуючи існуючі концепції вчених можна припустити, що соціальна компетентність особистості є інтегрованою якістю, основою якої є індивідуальні психологічні особливості, моральні цінності та установки в процесі самореалізації, що виявляються у вмінні вибудовувати взаємодію з іншими в процесі продуктивного виконання певних завдань. На наш погляд, соціальна компетентність для майбутнього фахівця є чинником успіху у професійній діяльності. У цьому, на нашу думку, і полягають нові цілі та цінності професійної підготовки майбутнього фахівця: створення умов для актуалізації самореалізації особистості з метою досягнення успіху.

У свою чергу успіх є позитивним наслідком роботи та справи та визначається як «позитивний результат діяльності, факт вищого досягнення поставленої мети; здобутий успіх є великим збудником нової енергії, могутнім стимулятором творчих пошуків і злетів [1]. Успіх розглядають із двох позицій: щодо невеликих завдань, коли досягається певна бажана мета; з погляду оцінки всього життя цілком – вдалося чи не вдалося. У цьому сенсі важливим постає професійний успіх, що виступає одним з основних показників ефективної діяльності і орієнтує людину на досягнення позитивного результату в побудові кар'єри.

Дослідники в галузі життєвого успіху в механізмі життєздійснення величезну роль відводять трудовій діяльності, оскільки вважають, що саме трудова діяльність залишається головним життєзабезпечуючим процесом для людини на відміну від інших. Для людини стає важливим успішна професійна самореалізація, тому що завдяки їй людина може досягти посадового статусу, високої заробітної плати, що сприятиме в подальшому здійсненню її життєвих планів і вести до професійного успіху. Незаперечним фактом є також ототожнення професійного успіху із соціальним статусом людини у суспільстві та престижем. Проте соціальний статус вже давно перестав виступати показником успішності. Вже не так статусні привілеї визначають успіх, скільки індивідуальна ініціатива робить стрімкий соціальний зліт не винятком, а правилом, що змушує кожного брати участь у конкурентній боротьбі з шансами на успіх, що залежать від здатності індивіда до граничної мобілізації власних ресурсів та використання сприятливих факторів зовнішнього середовища. Це підтверджує думку про те, що професійний успіх не випадковий, він досягається людиною в процесі цілеспрямованої діяльності і також залежить від внутрішніх якостей особистості, що виявляються в результаті виконання професійних завдань.

Отже, теоретичний аналіз досліджень дозволив констатувати, що комунікативні вміння, навички ефективної міжособистісної взаємодії, вміння надавати психологічний вплив на інших людей, розвинений самоконтроль, стресостійкість, ділова спрямованість – все це є компонентами соціальної компетентності, що відіграє величезну роль у міжособистісному спілкуванні, допомагає фахівцю в ефективному вирішенні професійних завдань та є фактором професійного успіху.

Список використаних джерел:

1. Словопедія [Електронний ресурс]. Точка доступу: <http://slovopedia.org.ua/58/53411/388260.html>
2. Тараненко Г.Г. Практичний досвід використання тренінгових технологій в процесі викладання суспільно-гуманітарних дисциплін. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в*

закладі вищої освіти: збірник науково-методичних праць. Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь: ТДАТУ, 2021. Вип. 25. 524 с. С 409-413.

3. Тараненко Г.Г., Поправко О.А. Імплементация тренінгових технологій в освітній процес закладу вищої освіти як умова особистісного та професійного зростання майбутнього фахівця. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021 р., № 74, Т. 3. 153-158.

4. Холковська І.Л. Соціальна компетентність як умова успішної самореалізації особистості. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*, № 47, 2016, с. 63-67.

Науковий керівник: Тараненко Г.Г., к.пед.н., доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

СУЧАСНА МОВА ТЕЛЕКАНАЛУ

Старостюк В.Є. *Starostyuk.v27@gmail.com*

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Засоби масової інформації – це важливе джерело інформування, культурно-просвітницького впливу та формування суспільної думки. Телебачення, на відміну від інших мас-медіа (газет, журналів, радіо), має значні переваги: велику різновікову аудиторію, поєднання звуку й рухомої картини, можливість обрати програму або фільм відповідно до інтересів й уподобань.

Актуальним на сьогодні залишається питання вивчення стану та функціонування української мови в сучасних засобах масової інформації. Відповідно до вимог, які висуває суспільство до сучасних ЗМІ – інформаційна місткість, сьогочасність, оперативність – журналісти використовують такі мовні засоби, які забезпечують емоційність викладу, докладність та переконливість.

3-поміж усіх засобів масової інформації телебачення є найпотужнішим сучасним інструментом пропаганди. Як засвідчують соціологічні дослідження, рівень довіри до ЗМІ залишається досить високим і сталим. Тому доцільним буде проаналізувати мовну ситуацію на провідних каналах.

Українська мова домінує в освіті, кінопрокаті, книговидаванні та радіо, але здає позиції на телебаченні й у сфері послуг. Російська переважає в Інтернеті та пресі. Про це свідчать дані аналітичного огляду «Становище української мови в Україні в 2019 році», оприлюдненого рухом «Простір свободи». Після значного зростання частки української мови на телебаченні в 2018 році цього року громадський моніторинг зафіксував зворотній процес русифікації провідних телеканалів. Така ж тривожна тенденція й у сфері послуг, де частка російської мови також дещо зросла.

Кожен телеканал значною мірою відображає життєво-ціннісні орієнтири свого керівника. А якою мовою звучить українське телебачення для глядачів?

Більшість українців підтримує зростання частки української мови на телебаченні, однак на практиці відбувається зворотній процес. Частка української мови в прайм-тайм провідних телеканалів за рік зменшилася з 64% до 40%, а російської – зросла з 7 до 27%. Решту часу займають двомовні російсько-українські програми. Такий регрес можливий через компромісні формулювання в законі «Про телебачення і радіомовлення», які створюють лазівки для русифікації телеефіру.

Особливу увагу привертає мовлення телеведучих. Адже з допомогою засобів мови вони не лише інформують, а й впливають на мову, мовні норми (вимову, мелодіку), словниковий запас глядачів. Така наука телеефіру часто результативніша, ніж мова школи, підручників і т.д.

Все частіше у телеэфір виходять програми, у яких паралельно звучать дві мови: один з ведучих говорить російською, інший українською. Це переважно розважальні телепроекти, які динамічно змінюють свій зміст, а мовлення ведучих залишається незмінним: "Лото-забава" (1+1), "Перехрестя кохання" (Інтер), "Кохання з першого погляду" (Інтер). Аналогічними є й рекламні блоки, у яких озвучення російською мовою, а титри українською, або ж навпаки. Модними стають ведучі, які грають незграбних українців з порушеннями артикуляційного апарату.

Запобігти потраплянню мовних покручів на екрани можна різноманітними шляхами. Наприклад, якщо гість програми вкотре повторює в прямому ефірі ненормативне словосполучення, то журналіст може в процесі розмови тактовно вклинювати нормативні конструкції.

Ще один спосіб - створити теле- і радіопередачі, у яких аналізувати помилки, що потрапили в ефір.

Кодифікація мовних норм взагалі, а особливо у ЗМІ - одне з важливих завдань культурної України. Цей процес повинен бути професійним, систематичним, різноманітним за формою та змістом, цікавим для неспеціаліста.

Професіоналізм у тому, що авторами передач є мовознавці, які спільно з редакторами ЗМІ створюють "екологічно чисті" у мовностилістичному плані науково - популярні матеріали для ефіру.

Систематичність означає, що матеріали виходять в ефір не час від часу, а у конкретному циклі передач.

Різнманітність форм означає жанрове різноманіття науково-популярних передач. Крім телелекцій, можуть бути діалоги про мову, ігри, відповіді на запитання в прямому ефірі, оперативна критика мовлення журналістів, політиків, розповіді про цікаві мовознавчі видання і т. д.

Телеканали потребують кваліфікованих кадрів, які б контролювали мову телевізійних програм та реклами, виправляючи ведучих, репортерів та журналістів. Нам не вистачає високоосвічених людей, які б захищали свідомість глядача і дбали про чистоту української мови.

Провівши спостереження за основними засадами техніки ефірного мовлення, Можна дійти таких висновків.

- Мова сучасних українських засобів масової інформації привертає до себе увагу багатьох лінгвістів, оскільки є не вичерпним джерелом для дослідження новітніх тенденцій функціонування сучасної української мови. Розвиток мови - об'єктивний процес, зумовлений постійним рухом суспільства в цілому і кожної особистості зокрема. Лексичний простір у суспільстві постійно розширюється і вдосконалюється. Одним із найпомітніших процесів розвитку мови, що відбувається у нашому лексичному просторі, є процес активного збагачення української мови, процес нагромадження нової лексики у суспільстві.

- У газетах, у радіо-й телепередачах з-поміж синоніму здебільшого вибирають той, що має ближче звучання до російського слова.

- Особливу увагу привертає мовлення телеведучих. Адже з допомогою засобів мови вони не лише інформують а й впливають на мову, мовні норми (вимову, методику), словниковий запас глядачів. Така наука телеефіру часто результативніше ніж мова школи, підручників і т. д.

- Щоб вдосконалити техніку ефірного мовлення, журналістам потрібно більше працювати над собою, вдосконалювати свою артикуляційну базу (довести до автоматизму механізм вимови як окремих звуків, так і цілих їх комплексів відповідно до особливостей мови), працювати над дикцією, щоб чітко та виразно вимовляти звуки, склади, слова. Особливо старанно треба тренуватися розмовляти перед мікрофоном, адже апаратура посилює голос. Ведучий повинен чітко виробити інтонацію (ритмічно-мелодійно особливість мовлення, різні співвідношення кількісної зміни тону, тембру, інтенсивності, довготи висловлювання).

• Потрібно дотримуватись норм української мови, працювати над граматичними, лексичними, фразеологічними, фонетичними, стилістичними, орфографічними помилками. Тобто, журналістам в телеефірі завжди треба працювати над собою.

Отже, становище ефірного мовлення в Україні не дуже втішне. Нам все більше треба відходити від вживання російнізмів і застосовувати нашу мелодійну мову. Для розв'язання проблем подальшого покращення діяльності телебачення в Україні потрібні зусилля не лише журналістів-практиків, а й теоретиків – учених-лінгвістів, соціологів, психологів, філософів, культурологів та ін. Від їхніх поглиблених наукових досліджень та висновків, на які могла б ґрунтуватися практика, залежить також і рівень телевізійної критики у пресі, її можливості кваліфіковано аналізувати творчі здобутки й прорахунки на телеекрані.

Список використаних джерел

1. Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду: документи і матеріали. / Упоряд.: Лариса Масенко, Віктор Кубайчук, Оріся Демська-Кульчицька та ін. — Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – 399 с. ISBN 966-518-314-1 Зміст книжки. Djvu-файл книжки з текстовим шаром і навігацією.

2. Зімонова О.В., Шлеїна Л.І., Щербакова Н.В., Михайлов В.В., Мельник О.О. Шляхи підвищення грамотності студентів на заняттях з української мови за професійним спрямуванням.. Випуск 24. Збірник науково-методичних праць. Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь. 2020. 581 с. С.454-459. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/people/shljeina-ljudmyla-ivanivna/>

3. Шлеїна Л.І. Інноваційні підходи формування мовної особистості як гаранта збереження професійних компетенцій майбутнього економіста. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - № 1(30). С.8 – 12. Мелітополь, 2016. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/people/shljeina-ljudmyla-ivanivna/>

4. Шлеїна Л.І. Тараненко Г.Г. Ісакова О.І. Єременко Л.В. Орга URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/naukova-dijalnist/nizacija> самостійної навчально-пізнавальної діяльності здобувачів ЗВО під час вивчення суспільно-гуманітарних дисциплін. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти. Випуск 24. Збірник науково-методичних праць. Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь. 2020. 581 с. С.248-252. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/people/shljeina-ljudmyla-ivanivna/>

Науковий керівник: Шлеїна Л.І., доктор філософії з пед.н., старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.

НЕОЧЕВИДНІ ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОГО ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ

Тебенко І.І., tebenko.ilya2003@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Мабуть, слово - це головний винахід людства. На сьогоднішній день, спілкування є головним засобом взаємодії між людьми, саме тому, у повсякденному житті ми вміємо спілкуватись без перешкод, а всі бар'єри з'являються лише у разі виходу із зони комфорту.

Рано чи пізно, кожна людина на собі зрозуміє важливість навичок ефективного спілкування. Переважна більшість вважає, що в результативній комунікації немає секретів, адже все залежить від красномовства і риторики, проте, як тільки виникає необхідність отримати бажане у професійній сфері, фахівець не використовує увесь комунікаційний потенціал, що в свою чергу становить загрозу результативності спілкування. виправити ситуацію можна за допомогою набуття невербальних та психологічних вмінь.

Мабуть, усі не раз мали досвід бесіди з "харизматичною" людиною, насправді ж, таку характеристику можливо удосконалювати.

Невербальні сигнали.

Слід зауважити, що розуміння жестів тіла, постанови та виразу обличчя не лише створює гарний образ особи, але й дає змогу розуміти психологію співбесідника. Кваліфіковані психологи без проблем вміють помічати зацікавленість або байдужість, довіру або страх, правду або брехню. Таким чином, відштовхуючись лише від підсвідомої реакції опонента, ви можете регулювати різні параметри того, що кажете. [1]

Нерідко буває корисним оцінити співрозмовника та зайняти вищу за нього позицію самооцінки, проте у випадках з невпевненими людьми, слід дати змогу опонентові відчувати себе комфортно в тій чи іншій мовленнєвій ситуації. Крім того, є сенс і в віддзеркаленні дій слухача, адже це підсвідомо надає йому відчуття симпатії до вас.

Іноді, навіть не компетентна людина може побачити прояв вашої невпевненості чи хвилювання, бажано уникати подібних дій: відведення погляду, незавершеність коротких дій, дотики до волосся, шиї, а також постановка, що не направлена до співрозмовника.

В свою чергу лють може проявлятися скороченням дистанції, напругою м'язів обличчя та прискороною риторикою. Важливо розуміти, що висновки можна робити, лише у випадку, коли підтверджуються відразу декілька індикаторів.

Не слід забувати й про те, що великий ефект має перше враження, що залежить від вашої усмішки, зовнішнього вигляду, вищеназваних методів і правильного контакту. Нерідко правильний контакт задає настрій на усю розмову. Щоб правильно розпочати розмову слід дотримуватись правил етикету, бути привітливим, дотримуватись комфортної дистанції та поважати думки іншого. В загалом, толерантне ставлення може врятувати навіть складні мовленнєві ситуації, а особливо у випадках з віковим, політичним та іншими бар'єрами діалогу.

Використання психологічних моделей.

Існує безліч шаблонів, які можна використовувати в конкретній ситуації. Як правило, вони допомагають маніпулювати враженнями споживачів, підштовхують до певних рішень, або пом'якшують негативні емоції. Раджу кожному знайти декілька таких для себе, в якості прикладу можу привести «негатив для сендвіча», це модель, яку використовують для подачі негативної інформації. Щоб зрозуміти його сенс спробуйте уявити негатив, який помістили між двох позитивів. Тобто спочатку людина отримує приємну інформацію, після чого критика буде не такою образливою, а в решті-решт розмова закінчується на гарній ноті. Таким чином, ви можете уникати чвар та образ. Також дуже ефективні засоби, що зближують учасників ділової зустрічі, зазвичай це робиться за допомогою ледве помітних жестів тіла, проте ніколи не завадить уважне слухання, це не тільки дозволить поглинатися у сенс справи, але й дасть зрозуміти обом сторонам взаємну зацікавленість. Важливо, що певні шаблони можуть бути актуальними для однієї людини, проте не спрацювати для іншої. З досвідом можна оволодіти мистецтвом використання подібних засобів. [1]

Емоційний інтелект.

Усі чули про поняття IQ, проте в сучасному світі значна частина фахівців визнає цей показник суб'єктивним і менш важливим ніж EQ. EQ відображує емоційну зрілість людини, її вміння ,немов, слідкувати за собою з іншого боку, прислухатись до своїх емоцій, вміти їх вгамовувати, чи використовувати за ради своєї користі. Важливо не плутати цей навик зі звичкою подавляти емоції, чи навпаки сліпо слідувати ним. Емоції можуть бути корисним інструментом зв'язку між підсвідомістю та свідомим розумом, саме тому усе людство повинно розвивати емоціональний інтелект. Той хто володіє цим навиком, дивиться на джерело проблеми, а не на її прояви, тобто може бачити людей та їх справжні погляди на ситуацію, вміє побачити страх, що ховається за агресією, чи комплекси, які приховані імітуванням успішності. Також EQ слугує захисним бар'єром між незворушністю та проявом люті, отже допоможе вам не зруйнувати ділові стосунки.

Є декілька діючих способів покращити свій EQ, проте треба зрозуміти, що цей процес – це довгостроковий посилений аналіз та навчання на своїх помилках у спілкуванні, тому лише при великому бажанні та необхідності наступні пункти будуть корисними:

Прислухайтесь до критики та не бійтеся її аналізувати. Таким чином, ви навчитесь вгамовувати люті і зробите своє міркування більш гнучким, що без сумніву покращить ваші комунікативні здібності.

Навчіться трактувати джерело емоції, її сенс. Для цього необхідно прив'язувати емоції до себе, а не шукати причини в інших особах. Наприклад: замість «ти мене дратуєш» краще скажіть «я дратуюсь, коли ти так робиш». Також не буде зайвим шукати справжню природу своїх почуттів, хоч це і не завжди можливо, проте це такий вид філософії, що покращує ваше розуміння самого себе. Ця практика дозволить запобігати зайвих непорозуміннь, а крім того допоможе уникати конфліктів.[2]

І все ж таки, усі вище описанні пункти є надзвичайно ефективними бонусами для фахівця, проте бонуси не діють без міцної основи. Основа – це риси саме вербального мовлення, тобто культура вашої мови. А складається вона з чіткості, чистоти, дикції, словесного запасу та вміння структурно й логічно висловлювати свої думки, дотримуюсь про цьому основної думки та певного стилю.

Список використаних джерел

1. Джо Наварро «Я бачу, про що ви думаєте», 2016 – 336 с. URL: https://www.youtube.com/watch?v=nvHxV_xuzu0

2. Емоційний інтелект. Чому він може означати більше, ніж IQ/ Деніел Гоулман. 2019. – 544с.

3. Зімонова О.В., Шлеїна Л.І., Щербаківа Н.В., Михайлов В.В., Мельник О.О. Шляхи підвищення грамотності студентів на заняттях з української мови за професійним спрямуванням.. Випуск 24. Збірник науково-методичних праць. Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь. 2020. 581 с. С.454-459. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/people/shljeina-ljudmyla-ivanivna/>

4. Шлеїна Л.І. Інноваційні підходи формування мовної особистості як гаранта збереження професійних компетенцій майбутнього економіста. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - № 1(30). С.8 – 12. Мелітополь, 2016. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/people/shljeina-ljudmyla-ivanivna/>

5. Шлеїна Л.І. Тараненко Г.Г. Ісакова О.І. Єременко Л.В. Організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності здобувачів ЗВО під час вивчення суспільно-гуманітарних дисциплін. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти. Випуск 24. Збірник науково-методичних праць. Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь. 2020. 581 с. С.248-252. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/people/shljeina-ljudmyla-ivanivna/>

Науковий керівник: Шлеїна Л.І., доктор філософії з пед.н., старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.

ОНТОЛОГІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ГРИ У ХРОНОТОПІ СВЯТА

Хмарук А., hmarukandrej@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Свято – один з найдавніших і постійно відтворюваних феноменів культури. Будучи важливим елементом соціально-культурної організації, воно є значною подією для суспільства і для кожного індивіда як унікальна форма емоційно-символічного вираження

(ствердження) їх ціннісно-світоглядних установок. Для сучасної культури характерним є розмивання меж між святковим і буденним, сьогодні святковість стає допоміжною ознакою тих явищ, для яких раніше сама її природа була чужою. Як результат, свято втрачає монополію на задоволення тих специфічних потреб, які викликали його появу – здатність протистояти будням, творити інший світ, в якому людина знаходить усе те, чого їй не вистачає у світі повсякденному. Така ситуація обумовлює необхідність дослідження його структурних елементів, щоб забезпечити його онтологічний статус.

Головним засобом онтологічної укоріненості свята в культурі, що забезпечує його протиставленні будням, є гра. Гра пронизує свято наскрізь. Елементи її наявні і у святковому ритуалі, і у святковому перевдяганні, і у святковому застіллі, навіть у святковій сакралізації [5, с. 144]. Щодо останнього моменту, то Й. Гейзінга, спираючись на дослідження етнографів, виявляє у сакральних актах архаїчних культур внутрішню амбівалентність – вони виконуються із усією серйозністю, але водночас супроводжуються визнанням того, що усе «ненасправді» [6, с. 35–36]. Відтак, вчений доходить висновку: «говорячи про сакральну діяльність народів, не можна ні на хвилину випускати із виду феномен гри. І не тільки тому, що в описі цих явищ доводиться час від часу звертатися до слова «грати»: у самому понятті гри як найкраще сполучається ця єдність віри й недовіри, зв'язок священної серйозності з притворством і «дуркуванням» [6, с. 37].

Головна умова будь-якої гри – це усвідомлене сполучення «умовності» і «серйозності». Людина подумки відсторонюється від реального світу і починає жити за правилами і законами гри, але при цьому цілком усвідомлює ірреальність ситуації, в яку вона потрапила. У межах ігрового простору людина не може ігнорувати різноманітні зв'язки та відношення, інакше розвіється «серйозність» гри, що може зруйнувати її структурну цілісність.

У цілому, свято завжди поєднує практично-реальну й несвідомо-умовну поведінку. Воно, як і гра, ґрунтується на сполученні «умовного» та «серйозного» сприйняття ситуації. «Культура свята полягає саме в оволодінні навичками двопланової поведінки. Будь-яке відхилення від неї – в одноплановий серйозний або одноплановий умовний бік руйнує специфіку свята» [5, с. 150]. Надмірна серйозність перетворює свято на офіційний захід, а лише умовне сприйняття святкування перетворює його на жартівливу гру, зміст якої не поширюється за межі самої гри. Кожен з учасників свята повинен постійно пам'ятати, що він знаходиться в умовній ситуації, яку на певний час має сприймати всерйоз.

Гра має системоутворююче значення для свята, оскільки вона уможливує саме існування свята як символічної форми культури. Це зумовлюється тим, що свято і гра є внутрішньо спорідненими і мають спільні сутнісні ознаки: «виключення із «буденного» життя, переважно, хоча і необов'язково, радісне забарвлення діяльності (свято теж може бути серйозним), просторове і часове обмеження, сполучення суворої визначеності і справжньої свободи» [6, с. 34]. Саме така внутрішня спорідненість є необхідною передумовою для включення гри у святковий простір. Власне системоутворююче значення гри полягає в тому, що свято – це «саме життя, оформлене на зразок гри» [2, с. 56].

Для гри є важливим розуміння тимчасової відстороненості суб'єкта від необхідності, поява в нього відчуття повної свободи, нейтральності й безкорисності стосовно неї [4, с. 123]. Саме ця властивість гри і у святі забезпечує перехід у сферу ідеального. «В образах гри люди ніби бачили стислу універсальну формулу життя й історичного процесу: щастя – нещастя, піднесення – падіння, придбання – втрата, увінчання – розвінчання. Людство усвідомлювало універсальність образів гри через їхнє відношення до часу й до майбутнього, до долі й до державної влади. У грі ніби розігрувалось усе життя в мініатюрі, переведене на мову умовних символів. У той самий час, гра виводила людину за межі звичайного життя; місце життєвої умовності займала інша, більш стисла, весела й захоплена умовність» [22, с. 260]. Отже ігрове оформлення свята дозволяє людині вийти за межі звичної буденності і перенестися в близьку їй, але все-таки іншу, ніж будні, реальність.

Ігрова форма також підсилювала і світоглядно конститутивні можливості свята. Первісні люди освоювали навколишній світ через ігрові форми, які виступали для них

необхідним і ефективним засобом моделювання й усвідомлення світу. Як діти обігрують усе нове й незвичне, вибудовуючи речі і явища в єдину світоглядну картину, так первісні люди створювали своє бачення світу, що дозволяло їм орієнтуватися в життєвих обставинах і приймати ті чи інші рішення. Такі ігрові елементи втілювались у святкових ритуалах та обрядах, які супроводжували найважливіші моменти життя первісної людини. Головною метою своєрідних свят у первісному суспільстві була перевірка того, наскільки індивідуум знає правила поведінки, звичаї й закони суспільства, чи здатний він досконало володіти своїм тілом. Зростаюча роль чоловіків у полюванні виявлялася в тому, що в ритуалах брали участь в основному чоловіки. Вони випробовувались на мужність і силу, витривалість і здатність переносити фізичний біль. Для перевірки фізичної спритності влаштовувались різні ігри. До того ж, будь-яка гра виступає для людини механізмом виходу надлишкової енергії. Гра – це також певний спосіб структурування соціально-комунікативного простору культури. Як умовна поведінка, гра є передумовою символічного «освоєння» світу, тим самим, розширюючи межі людської екзистенції. В ігровій формі люди прагнули долучитися до вищого світу ідей і трансцендентальних, вічних світових начал. У культурах і звичаях усіх народів свята виражали прагнення до духовного освоєння світу. Вони уособлювали собою міфопоетичний вихід за межі повсякденності.

Отже, гра для первісної людини була особливою формою існування, вона виконувала таку ж важливу роль як і полювання, продовження роду, війна. Гра – це універсальний спосіб пошуку вирішення життєво важливих проблем і завдань. Більш за те, гра, як наголошує Т.А. Апінян, – втілює «ідею найбільшого оптимізму» [1, с. 143]. Тут мається на увазі, що людина не може змиритися зі своєю неминучою роллю – роллю жертви перед образом смерті. Ідея гри несе надію й тішить таємну гордість спритної і здатної до боротьби людської істоти. Таке значення гри зумовлюється також і тим, що вона, за словами С. П. Гуріна, можлива лише при наявності певної гарантії успіху, яка криється в самій її основі [3, с. 48]. Ця заповідь спонукає до добровільного прийняття ігрових правил, вселяє в людину оптимізм, надає їй впевненості у власних силах; дає можливість відчувати свободу як прояв незалежності від об'єктивної необхідності.

Зауважимо, що ігрова форма має для свята амбівалентне значення. З одного боку, будь-яка гра, зокрема і святкова має свої внутрішні, непорушні правила, дотримання яких є заповіддю самого існування гри: «Усередині ігрового простору панує власний, умовний порядок ... найменше відхилення від якого порушує гру, позбавляє її власного характеру й знецінює» [66, с. 24]. У цьому сенсі у грі все визначено, тому немає ніякої потреби придумувати щось, потрібно лише дотримуватись її правил. Структурна впорядкованість гри дає учасникам можливість ніби розчинитися в ній, позбавляючи їх ініціативності. З іншого ж боку, гра є вільною діяльністю. Гра завжди передбачає певний простір свободи і, одночасно конститує його. Свобода у грі реалізується учасниками за допомогою вибору ролей, які в реальному житті їм невластиві, що і надає святу характер імпровізації. Крім того, моделюючи ігровий простір, людина щоразу створює новий світ, нову реальність, і щоразу приміряє різні маски; це дає їй можливість прожити життя у нескінченній кількості варіантів. Тобто, гра є своєрідним механізмом, за допомогою якого людина розширює свої екзистенційні межі до безмежності.

Отже, свобода в грі – це свобода від об'єктивних обставин реальності, але вона умовна, адже людина повинна підпорядковуватися новим законам, які не можна порушити, щоб не знищити ігрову реальність. Така «двоплановість» гри надає відповідної «двоплановості» і святу, формою організації якого вона виступає. Ігровий хронотоп свята створює уявну ситуацію і надає можливість людині зануритись у стихію імпровізації. Свято «виникає й продовжується як всезагальне», водночас для кожного з учасників воно є не формальним виконанням нав'язаної ззовні волі, а внутрішнім, необхідним поривом і реалізацією властивого йому настрою. У цьому сенсі свято – це передовсім гра, задоволення, воно завжди бажане і відбувається не з примусу, а за власним бажанням. З часом гра втратила своє

первісне світоглядне значення, однак продовжує займати важливе місце у структурі свята як особлива смислоутворююча форма спілкування між людьми у просторі свободи.

Список використаних джерел

1. Апинян Т. А. Игра в пространстве серьезного. Игра, миф, ритуал, сон, искусство и другие. СПб : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2003. 400 с.
2. Бахтин М. М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. М. : Художественная литература, 1990. 543 с.
3. Гурин С. П. Проблема маргинальности в антропологии. Саратов : Саратов. госуд. соц.-экон. ун-т. 2002. 132 с.
4. Поправко О. В. Свято як соціально-культурний феномен: функціональний аналіз. *Гілея: науковий вісник : зб. наук. праць*. К. : «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 142 (№ 3). Ч. 2. Філософські науки. С. 121–125. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/11893/1/19.pdf>
5. Поправко О. В. Філософське осмислення свята як феномену культури. Філософські обрії : *Науково-теоретичний журнал / Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди НАН України*, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Вип. 36. Київ ; Полтава, 2016. С. 142–152. URL: <http://eprints.mdupu.org.ua/id/eprint/3913/1/%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5%20%D0%BE%D1%81%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%81%D0%B2%D1%8F%D1%82%D0%B0%20%D0%B2%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8.pdf>
6. Хейзинга И. Homo Ludens; статьи по истории культуры [пер., сост. и вступ. ст. Д. В. Сильвестрова; комент. Д. Э. Харитонович]. М. : Прогресс – Традиция, 1997. 416 с.
Науковий керівник: Поправко О. В., к. ф. н., доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.

УКРАЇНСЬКЕ МОЛОДІЖНЕ МОВЛЕННЯ

Чайка К.В., chaika879@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

У наш час відбувається бурхливий розвиток системи засобів масової інформації, ядро якої складають газетні й журнальні редакції, видавництва, студії радіо й телебачення з їх різноманітною продукцією. До засобів масової інформації належать інформаційні служби (телеграфні агентства, агентства преси, рекламні бюро, прес-служби, PR агентства, професійні журналістські клуби та асоціації), до системи засобів масової інформації відносять соціальні інститути й окремих осіб (як засновників видань і програм), органи управління системою журналістики, а також організації, зайняті підготовкою кадрів. Останнім часом усе більше змінюються інститути видання, служби зв'язку, зокрема, космічного, доставки інформаційної продукції тощо. У мовленні з'являється значної кількості сленгів, жаргонів, використовуваних різними групами змушує нас серйозно замислитися над проблемою чистоти мови, що є ключовою з погляду національної культури, у тому числі і мовної. Адже українська мова – скарбниця духовних надбань народу, досвіду, праці, творчості і співжиття багатьох поколінь, оберіг народу, його звичаїв, традицій, запорука інтелектуального зростання, розвитку, поступу в загальнолюдському житті.

Розвиток засобів масової інформації та поява новітніх технологій, а також викликані з ним зміни в житті суспільства і окремого індивіда зумовили потребу в осмисленні глобалізації як фактору формування мовної культури сучасного суспільства, що є соціально-культурним феноменом, покликаним у цивілізованому світі для регулювання та

забезпечення основних прав та обов'язків демократично вільної людини і відноситься до такого виду спілкування, котрий за своєю природою та сутністю є сферою активізації виховання, творчого становлення розвитку людини, всіх її духовно-моральних сил, що є свідченням культурного прогресу суспільства.

Мовленнєвою культурою вважають складну систему мовних знаків, що ґрунтується на мовних і моральних правилах та нормах поведінки. Культура мовлення – це такі якості мовлення того, хто говорить чи пише, які забезпечують людині ефективне досягнення мети спілкування з дотриманням правил, етичних норм, ситуативних і естетичних нюансів. Культура мовлення передбачає вибір мовцем найбільш доцільних мовних засобів для даної конкретної мовленнєвої ситуації. Слово може возвеличити людину й образити. В українській лексиці, фразеології, синтаксисі міститься багатий арсенал одиниць з оцінним значенням, головне для культури мовлення - це те, щоб будь-яке слово, будь-який вислів вживався відповідно до ситуації спілкування і не виходив за межі дозволеного.

Мовна неграмотність, невміння написати елементарний текст, перекласти його з української мови на іншу чи навпаки чомусь перестали сприйматись як недолік. Культура мовлення деяких студентів у молодіжному середовищі дещо відрізняється від їх же мовлення в аудиторіях. Як не прикро, але більшості студентів подобається вживати словесний бруд, яким вони хочуть привернути до себе увагу.

У свою чергу, сучасний етап розвитку культури характеризується як процес, що йде по колу, як етап занепаду культури, в тому числі і мовної культури сучасної молоді України. Саме через кризу в культурі відчувається і кризу в усіх інших сферах суспільного життя. Використовуючи різні джерела, можна сказати, що не зважаючи на всі державні заходи не лише в Україні, а й в світі не вдається сформуванню єдиного погляду на сучасну ситуацію загальної та мовної субкультури в світі. Мовна культура є невід'ємною частиною кожного суспільства, кожної групи людей та особи, а, особливо, молоді особи. Саме на основі культурних цінностей, складовою яких є мовна культура, будуються основні стереотипи суспільства, основні його характеристики, визначаються напрямки розвитку молоді, що водночас є і основним носієм мовної культури, основним її перетворювачем.

На сучасному етапі розвитку суспільства як перед ним, так і перед конкретними індивідами постає питання про подальший культурний розвиток молоді особи, нації, народності, суспільства в цілому. Цим питанням переймалися та переймаються багато відомих вчених світу, висуваючи різні концепції розвитку світового суспільства, але основна проблема полягає в тому, що не всі теорії розвитку, не всі концепції можуть бути сприйняті спільнотою і тому більшість з них так і залишається лише теоретичними.

Сучасна українська мовна субкультура як прояв молодіжної субкультури є перекрученим. Спираючись на те, що мовна культура міської молоді існує в системі молодіжної субкультури, можемо сказати, що культура мовлення, як цінність національної культури, як класичної, так і народної замінюються систематизованими стереотипами – зразками масової культури, орієнтованими на впровадження цінностей «американського способу буття». Улюбленими героями, мовлення котрих, певною мірою, є зразками для наслідування, стають героїні «мільних опер» та герої відео трилерів, художні образи відбиваються та засвоюються на рівні групової та індивідуальної поведінки молоді, що виявляється у таких рисах соціальної поведінки як прагматизм, жорстокість, прагнення до матеріального благополуччя у збиток, а не за рахунок власної професійної самореалізації. Ця тенденція присутня і в культурній самореалізації молоді, що, головним чином обумовлюється характером домінуючої культурної інформації, і сприяє масовому засвоєнню та її подальшому закріпленню у свідомості молоді людини.

Українська інтелігенція, еліта повинні сприяти розбудові й розвитку молоді української держави. А підготувати молодь до виконання такої важливої місії повинна саме школа. Досягти цього нинішня школа може за умов підвищення рівня навчання мови, розв'язання багатьох методичних проблем, що постали перед учителями-словесниками на тлі реформування освіти і активного розвитку лінгводидактики як науки.

У свою чергу, сучасний молодіжний жаргон як різновид культурного та соціального діалекту обслуговує певну соціальну групу, що є його творцем та носієм (і зрозумілий саме їй). Він значною мірою використовує засоби попередніх етапів свого функціонування, причому не лише власне молодіжного, а й, головню, жаргону злодіїв, кримінальних злочинців, тобто прослідковується певна наступність і має типову стилістичну маркованість: знижено-грубувату, вульгарну, фамільярну, що й забезпечує йому експресію в іронічно-жартівливому ключі. Із зміною оцінки сленгу в суспільстві, а також ролі сленгу в мовленні, його починають сприймати як засіб вираження. Тобто жаргонна маркованість нейтралізується, завдяки чому окреслюється тенденція до включення сленгізмів у словникові ряди з експресивно маркованими членами.

Характеризуючи стан мовної субкультури сучасної молоді України, треба звертати увагу на те, що вона є особистим набуттям молоді, створеним на основі діяльності самої особистості. Тому молодіжна мовна субкультура формується під впливом різних факторів, до яких належить вплив на молодь важкого соціально-економічного стану країни, нестійкість духовних цінностей, відсутність багатьох громадянських прав та свобод.

Мовлення української молоді утворює динамічну систему, що постійно розвивається. Із зміною одного модного явища іншим старі слова забуваються, в свою чергу, з'являються нові.

Бажання молоді відрізнятись від дорослих і бути подібним своїм в молодіжному середовищі стає важливою причиною функціонування молодіжного мовлення в повсякденному мовленні молодих людей, роблячи його коротшим, емоційно виразнішим.

Також, молодіжне мовлення служить пізнавальним знаком того, що ця людина належить до певного соціального середовища.

Українське молодіжне мовлення є лексиконом, основою якого виступає українська національна мова, це група особливих слів або нових значень вже існуючих слів, що вживається в різних соціальних об'єднаннях. Більшість слів притаманних молодіжному мовленню мають яскраво виражене негативне, зневажливе або іронічне забарвлення, що обумовлене прагненням молоді виділитися серед однолітків, бажанням епатувати, створити особливу атмосферу зневажливо-іронічного ставлення до дійсності, виразити своє емоційне ставлення до того або іншого явища, яскравіше, експресивно охарактеризувати предмет розмови, дати йому оцінку, підсилити свою емоційну реакцію на те, що повідомляється, необхідністю ідентифікуватися в компанії; бажанням проявити свою індивідуальність, спробою зашифрувати своє мовлення, зробити його незрозумілим для необізнаних тощо.

Глибоке вивчення рідної мови створює великі можливості для розвитку мислення підлітків, формування їхнього світогляду. Засвоюючи лексичне багатство, граматичну будову і стилістичні можливості рідної мови, вони вчаться будувати усні й письмові висловлювання, користуватися мовою в будь-якій життєвій ситуації. Формування соціально активної особистості передбачає розвиток мовленнєвого спілкування в діалектичній єдності двох його сторін — мовленнєвої діяльності і мовленнєвої поведінки, тобто єдності змісту і форми спілкування.

Основні правила спілкування засвоюються людиною впродовж усього життя. Ці правила відображають національно-мовні традиції, загальноприйняті етичні норми, спрямовані на досягнення мети спілкування.

Основну відповідальність за виховання культури мови несе родина, громадські організації, засоби масової інформації, а також навчальний заклад. Сьогодні перед викладачами ВНЗ стоїть завдання, щоб кожен студент оволодів засобами комунікативної професійної компетентності. Отже, завдання вчителя української мови та літератури — боротись за оволодіння учнями сучасними нормами рідної мови, знати джерела виникнення всіх помилок та своєчасно їх виправляти.

Список використаних джерел

5. Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду: документи і матеріали. / Упоряд.: Лариса Масенко, Віктор Кубайчук, Оріся Демська-Кульчицька та ін. — Київ: Видавничий дім «Кисво-Могилянська академія», 2005. — 399 с. ISBN 966-518-314-1 Зміст книжки. Djvu-файл книжки з текстовим шаром і навігацією.

6. Зімонова О.В., Шлеїна Л.І., Щербаківа Н.В., Михайлов В.В., Мельник О.О. Шляхи підвищення грамотності студентів на заняттях з української мови за професійним спрямуванням.. Випуск 24. Збірник науково-методичних праць. Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь. 2020. 581 с. С.454-459. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/people/shljeina-ljudmyla-ivanivna/>

7. Шлеїна Л.І. Інноваційні підходи формування мовної особистості як гаранта збереження професійних компетенцій майбутнього економіста. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - № 1(30). С.8 – 12. Мелітополь, 2016. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/people/shljeina-ljudmyla-ivanivna/>

8. Шлеїна Л.І. Тараненко Г.Г. Ісакова О.І. Єременко Л.В. Орга URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/naukova-dijalnist/nizacija-samostijnoj-navchalno-piznavalnoj-dijalnist-zdobuvaciv-zvo-pid-chas-vivcennja-susplyno-gumanitarnih-dyscyplin-udoskonalennja-osvitno-vihovnogoprocesu-v-zakladi-vishchoj-osviti>. Випуск 24. Збірник науково-методичних праць. Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь. 2020. 581 с. С.248-252. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/people/shljeina-ljudmyla-ivanivna/>

Науковий керівник: Шлеїна Л.І., доктор філософії з пед.н., старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.

РОЛЬ РИТОРИКИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Шипиленко Є. А., eugenia10032003@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Риторика вчить думати, виховує почуття слова, формує смак, встановлює цілісність світовідчуття. Через поради та рекомендації, глибокодумні і виразні тексти, риторичну освіту диктує стиль думки і життя сучасного суспільства, даючи людині впевненість у сьогоdnішньому і завтрашньому бутті. Наука риторика надає нам неоціненну допомогу: вона дозволяє оцінити аргументацію будь-якої промови і прийняти самостійне рішення. Оскільки ми живемо в суспільстві, нам необхідно враховувати думки інших людей, радитися з ними. Перекопати іншого - значить, обгрунтувати свої ідеї таким чином, щоб ті хто бере участь в обговоренні, погодилися з ними і приєдналися до них, стали вашими союзниками.

Вчитися переконливо, говорити, якщо необхідно, то й сперечатися, переконливо відстоювати свою точку зору можна й потрібно.

Особливу увагу слід звернути на культуру мовлення: вміння говорити і слухати, вести бесіду – важлива умова взаєморозуміння, перевірки істинності чи хибності своїх думок, уявлень.

Мова – найбільш змістовне, емке і виразний засіб спілкування. Висока мовна культура передбачає високу культуру мислення, бо незрілі думки не можна виразити в ясній доступній формі.

Культура мови – це складова частина загальної культури людини, вміння точно, виразно передати свої думки.

Мова відображає стан моральності у суспільстві. Просторіччя і жаргон виділяють ліньки мислення, хоча, на перший погляд, допомагають спілкуванню, спрощуючи цей процес. Неправильна, пересипана жаргонними виразами мова свідчить про погане виховання людини. У цьому видаються актуальними думки К. Паустовського про те, що кожної людини

до своєї мови можна абсолютно точно судити не тільки про його культурному рівні, але і про його громадянські цінності. Справжня любов до своєї країни немислима без любові до своєї мови. Людина, байдужа до рідної мови, – дикун. Він шкідливий за своєю суттю, тому що його байдужість до мови пояснюється цілковитою байдужістю до минулого, сьогодення та майбуття свого народу.

Мова не тільки чуйний показник інтелектуального, морального розвитку людини, його загальної культури, а й найкращий вихователь. Чітке вираження своєї думки, точний добір слів, багатство мови формують мислення людини і його професійні навички у всіх областях людської діяльності.

Наша мова – це найважливіша частина нашого спільного поведінки і життя. І по тому, як людина говорить, ми відразу й легко можемо судити про те, з ким ми маємо справу: ми можемо визначити ступінь інтелігентності людини, ступінь його психологічної врівноваженості, міру його можливої закомплексованість.

Розвиток демократії, поширення ідей свободи особистості і рівності людей перед законом зумовили потребу суспільства в риторичі, яка показала б, як переконувати рівному рівного. Історія свідчить, що в періоди фундаментальних суспільних змін риторика завжди була затребувана життям – можна згадати роль і місце риторичі в житті Древньої Греції, Древнього Риму, в епоху Великої Французької революції, період Громадянської війни в США, роль революційної риторичі після повалення самодержавства і в період Жовтневої революції та громадянської війни в Росії. В даний час права людини поступово стають найважливішою стороною суспільного життя розвинених держав. У цих умовах людей стало потрібно переконувати, причому осіб, не рівних один одному за рівнем освіти та культури, але вимагають рівного до себе ставлення. У демократичних державах переконувати людей стало необхідно при підготовці до виборів. Людина індивідуально неповторний, не схожий на інших, а це ускладнює спілкування, обумовлює необхідність у навчанні спілкуванню країни.

Коли ми говоримо про професійну компетентність фахівця, ми розуміємо, насамперед, його знання своєї спеціальності, але в той же час ми припускаємо, що професійні знання підкріплені загальної гуманітарної культурою людини, його вмінням розбиратися в навколишньому світі, умінням спілкуватися.

Отже, риторика і культура мови пронизує всі сфери суспільства. Мова – це форма мислення і засіб комунікації. Риторика необхідно для формування культурного рівня людини, її можливості встановлювати стосунки з суспільством. Професійна кар'єра дуже залежить від культури спілкування та використання професійної мови. Уміння налагоджувати відносини з колегами скоєно необхідно для продуктивної професійної діяльності.

Необхідно всіляко пропагувати ідею усного публічного дебатування суспільно значущих проблем, а так само пропагувати риторичні норми і навчати дебатування, починаючи зі школи. Видається, що це – найважливіша громадська завдання сьогодення, рішення якої дозволить сформуванню в суспільстві справді демократичний клімат, призведе до формування громадянської відповідальності громадян за свою країну, за власне рішення на виборах або референдумі, буде сприяти формуванню уваги і інтересу до чужої думки, формуванню політичної та міжособистісної толерантності, настільки необхідної нашому суспільству.

Список використаних джерел

1. Адамович А. Є., Шлеїна Л.І. Посібник-практикум з дисципліни «Основи ораторського мистецтва». Мелітополь: ФО-П Однорог Т. В., 2021. 93 с. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/navchannja/posibnyky/>

2. Войченко М. Кодекс честі оратора або Про мистецтво публічних виступів. Журналіст. № 12. 2008. 38 с.

3. Гойхман О.Я. Науково-практичні проблеми навчання мовленнєвої комунікації студентів-нефілологів ...2000.

4. Мазур Т.В. Професійно орієнтована риторична підготовка студентів-юристів у ВНЗ 2001.

5. Шлєіна Л.І. Гендерна культура студентської молоді в умовах закладу вищої освіти. Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Випуск № 20 Том 3, 2018. 186 с. С.176-179.

Науковий керівник: Шлєіна Л.І., доктор філософії з пед.н., старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.

Наукове видання

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МАГІСТРАНТІВ І СТУДЕНТІВ
ЗА ПІДСУМКАМИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 2021 РОКУ**

(17 листопада 2021 р.)

Адреси для листування:

72310, Україна, Запорізька обл., м. Мелітополь, пр. Б. Хмельницького, 18

E-mail: konferenssgn@ukr.net

E-mail кафедри: shn@tsatu.edu.ua

© Таврійський державний агротехнологічний
університету імені Дмитра Моторного, 2021